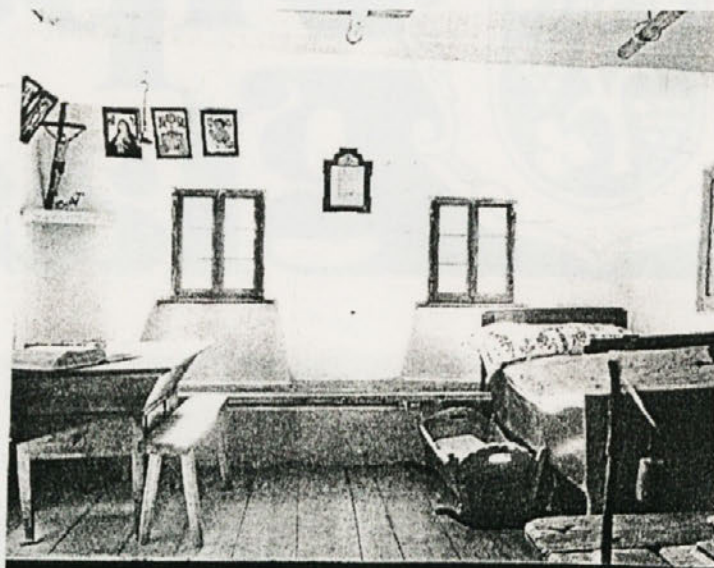

DOMOVINA

Kako redkokdaj slišiš
besedo "domovina",
ko da je ni v slovarju,
ko da je nad njo
anatema izrečena.
Slišiš le "republika",
te besede se kri drži,
pravično in krivično prelita.
Skoraj kakor revolucija.
Vem, da ta mora biti,
kadar mora biti,
ko ljudstvo ne more več
jarma nositi.

Lahko jo razumem,
teže sprašujem,
ne morem pa je ljubiti.
Preveč ran in strahu prinaša
tudi tistim,
ki niso nič krivi,
tudi tistim v njej
življenje ugaša,
ki so komaj še živi.
Pa je DOM,
je počitek in zavetje
za še takega izgubljenca.
Je ena sama.
Kakor MATI.

Mila Kačič

Ob peti obletnici slovenske državnosti, 25. juniju, in praznovanju občinskega praznika nove občine Vipava, 26. juniju, našim bralcem iskreno čestitamo.

Uredniški odbor

Naslovnica: Janez Vajkard Valvasor, portret v vojni opravi.

PRED PETIMI LETI...

Ljubezen pravijo je vse
in prav imajo
če pravijo po svojih skušnjah

potemtakem brez ljubezni
ni sploh nič?
Kako da ne
Brez ljubezni je hudič
ošabnost in prezir
odtujevanje
hlad in strah
prepir
brez nje je tujost
osamljenost
je gluhost in obup
in sovraštvo slepo
je v besedi strup

Koliko hudih besed je na s: slovo, sovraštvo, strup, smrt in koliko lepih besed je na s: sreča, svoboda, sprava, smeh, Slovenija.

Slovenija - naša domovina, v Sloveniji je naša hiša, naša okna gledajo na naše vrtove, na naše vode, na naše poti, po katerih hodimo za svojo srečo. Sreča ni tako neotipljiva, sreča je stisk roke sosedu, sreča je dotik prepotenega otroka, sreča je smeh in nasmeh, sreča je grozd v vinogradu in petje ptic v zgodnjem jutru in čivkanje čričkov v večeru. Sreča je jutranja rosa in večerna zarja.

Tistega večera v juniju pa se je cesta zatrpala. Zavore so cvilile, kolone so se daljšale, živina je mukala, ljudje so kaotično vzklikali, policija je usmerjala, zavračala firbce, zagrete, panične, nevedne..., telefoni so zvonili, prestrašeni smo se spraševali: "Kje? V Vrhpolju? Se hecaš? Tanki?" Jok. Strah.

"Mama, kam gre tata?" "Ne vem." "Kje je nahrbtnik? Kje so škornji?" "Ne, tata, ne, tata..." Pa so vseeno šli.

Odgovorili so, pa ne otroku, ne ženi, odgovorili so Sloveniji: "Gremo, ker smo tujci v svoji domovini."

Skoraj vsi so se vrnil, enih pa ne bo nikoli domov.

Tudi spomin je beseda na s. Sirena; risanke tisto jutro naši otroci niso videli, koliko otrok že leta ni videlo risank, ni zobalo češenj na vrtu, ni šlo z očetom cicibaci na sprehod... Pa bodo zrasli ti naši otroci, tudi tisti otroci, ki niso imeli srečnega otroštva - vsi otroci bodo zrasli in enkrat bodo tudi oni **samostojni**, skrbeli bodo za svojo sedanost in za lastno prihodnost.

In kot preživljajo otroci otroštvo med bomboni - tu pa tam - in klofutami - kdaj pa kdaj - med vročim dnevom in mirno nočjo, tako je odrasla naša domovina. Sedaj je odgovorna sama zase, sedaj **smo** odgovorni sami zase, sedaj **smo** samostojni.

Pa je v nas ostalo dovolj dobrih strasti, dovolj dobrih idej? Bomo znali, kar nam ostaja, deliti z drugimi?

Ali se bomo usedli pred veletelevizor in obsojali, blebetali, gledali duhamorne kvize? Si bomo v usta tlačili zastrupljeno hrano, zraven pa listali kataloge katalogov? Kaj bomo izbrali? Sebičnost ali življenje? Tako radi se znebimo odgovornosti in skrbi. Bomo spet zbrali kakšno pokroviteljstvo?

Bodimo močni, da bomo lahko nosili svoje križe sami. Naj bodo naše strasti zmerom dobre in naše ideje zmerom mlade.

Nives Vidic

VALVASOR V VIPAVI

Johann Waikhard Valvasor (Janez Vajkard Valvasor) se je rodil 1641. v Ljubljani in umrl 1693. v Krškem. V Ljubljani je študiral retoriko, v Lyonu v Franciji zgodovino, arheologijo, magijo in alkemijo. Bil je na študijskih potovanjih v Nemčiji, Italiji, Afriki, Švici in Franciji. Bojeval se je tudi v vojnah proti Turkom. V zbirki je imel 10.000 knjig, umetnine, rokopise, grafike,

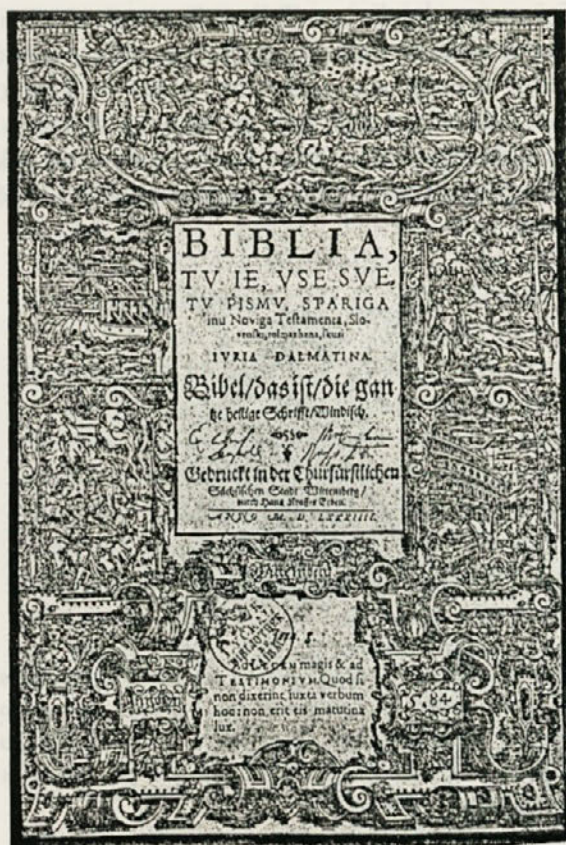
Spomenik Janeza Vajkarda Valvasorja pred Narodnim muzejem v Ljubljani.

instrumente, idr. Kot slavni učenjak je postal član **ROYAL SOCIETY** v Londonu. Njegov grad Bogenšperk je postal neke vrste akademija in muzej. Pisal, tiskal in izdajal je za slovensko kulturo zelo pomembna dela, med njimi topografijo, zgodovino in geografijo naše dežele v **DIE EHRE DES HERZOGTHUMS CRAIN** (Slava vojvodine

Kranjske) 1689. leta. Pisal je v nemščini, ker je bil takrat naš slovenski jezik še v povojih. Med slikami večkrat vidimo pod imenom kraja, gradu ali mesta zapisano ime v nemščini in pod tem še v slovenščini, v domačem dialektu. Na primer za Trst piše v nemščini: Stadt Triest vulgo Trieste oder Térést (mesto Trst, po domače Trieste ali Térést). Na svojem Wagensberg (Bogenšperku) pri Litiji je imel delavnico za bakroreze, v kateri je delalo več priznanih umetnikov, slikarjev in bakrorezcev. Vse svoje bogato premoženje je zapravil s tem, da je ustvaril svoja, za nas tako dragocena dela.

Valvasor je zapisal v Slavi vojvodine Kranjske: "**Reka Vipava**, ki jo stari avtorji imenujejo **Frigidus** in je v slovstvu znamenita, izvira iz samih skal za vipavskim gradom pod visoko goro in teče v Sočo. (glej VG, št. 19, Stari grad). Spremljajo jo lepe glavatice in druge plemenite ribe. Vipavska dolina se začinja pri Podkraju in sega do Vipave, Št. Vida in tam okoli." Tu je verjetno mislil, da se širi ob reki Vipavi do Gorice. Kako govorijo in kakšne noše imajo, sledi v naslednjem zapisu: "Vipavci prebivajo v četrtem delu ali takoimenovani Notranjski ob goriški in furlanski meji in v nekaterih vaseh okoli Vipave." O četrtem delu verjetno Valvasor misli, da je po vrstnem redu za Štajersko, Gorenjsko in Dolenjsko, tako je bila Vipava tedaj pod Notranjsko. Nekaterim opisom se lahko čudimo, vendar se je pri nas v več stoletjih mnogo spremenilo. Dalje piše "Kranjci jim navadno pravijo Vipavci. Jezikovno se z njimi ne ujemajo, kar se izgovora tiče; sicer pa je razlika majhna in tudi noša je nekoliko drugačna od kranjske." Med najbolj učene pisatelje do tedaj, ki so bili na Slovenskem oz. na Kranjskem, postavlja Valvasor v sam vrh našega rojaka **Žiga Herbersteina**. Kot prva omenja sv. Cirila in Metoda, namreč ta sta za našo književnost opravila pomembno delo. Napisana je bila glagolica, ki je bila v rabi tudi pri nas. Takoj za tem kot drugega od vseh ostalih učenih mož, omenja Žiga Herbersteina in o njem piše tako: "Žiga Herberstein, zakonski sin gospoda barona

Lenarta in gospe Barbare, grajske kneginje v Jami, rojen v Vipavi na Kranjskem v letu 1487. Gospodoval je v Vipavi in Lipoglavu ter študiral na Dunaju v Avstriji; ni le sam dosegel v učenosti častne stopnje, temveč je tudi spoštoval učenjake ter si pred vsemi drugimi naslovi štel v posebno čast tistega, ki ga je dobil, ko je s 16. letom postal baccalaureus philosophiae (magister filozofije). Ko se je nekoliko v vojskovanju poizkusil, so ga rabili za politične in državne službe, pa je postal dvorjan in nato cesarski poslanec na različnih velikih dvorih; na tem odru preudarnosti in vljudnosti je svojo vlogo tako slavno igral, da je bil deležen velike hvale.” Napisal je različne knjige, tako: Genealogiam (Rodovnik) svoje družine, Rerum Moscoviticarum commentarii (Popis moskovitskih stvari), knjižico De admirandis rerum naturae (O čudežih narave) in Quarto. O vipavskem vinu piše Valvasor, da ga tukaj obilno pridelajo, da je najboljše in povsod dobro znano. Opisuje vinograde od Pasjega repa pri Podnanosu, ki daje dobro vino, pa do Vrhpolja, kjer uspeva tako

Biblia, Valvasor o Juriju Dalmatinu: "Vsega svetega pisma stare in nove zaveze", Wittenberg 1584, prevedel v slovenski jezik Jurij Dalmatin.

Valvasor o našem rojaku, Žiga Herbstein v avstrijski poslaniški obleki, klorirani lesorez iz 1559. leta.

rdeče kakor belo vino. O Slapu piše tako: "Solze vinogradov v Slapu, ki leži blizu Lož, pa so še slajše." Slapenski vinogradi imajo zares odlično lego, zato pridelajo zelo dobra vina. Vinogradi segajo do sv. Pavla na Planini, kjer je dovolj sonca za "solze" - najboljša vina. Tudi Tržani - Vipavci so imeli takrat tam vinograde in nekateri jih imajo še danes.

Na Vipavskem pridelajo zgodnje sadje in grozdje, s katerim se preživljajo. Vipavci so marljivi in pošteni ljudje, o njih Valvasor piše tako: "Vipavci prebivajo okoli Vipave, Lož in Št. Vida. Imajo posebno nošo. Govoré tudi čisto drugače kakor drugi. Preživljajo se z vinogradi in sadjem, ki pri njih prav zgodaj zori; zato ga nosijo vso pomlad in poletje v Ljubljano na prodaj. Takoj po sv. Juriju že prinesejo češnje. In kadar le-te na Gorenjskem šele zorijo, dobavljajo Vipavci že grozdje. Tako lahko postrežeš gostu v Ljubljani vse leto z različnim sadjem naenkrat, kar se v drugih deželah ne dá napraviti. Vipavci pa se ne zanašajo na naklonjenost narave ali radodarnost zemlje, tako da bi jo zlorabljali

in se predajali brezdeltu ali sestri njegovi, razičnosti in nasladi, njihovo veselje marveč sloni večidel na poštem delu, za katero jim daje vzrok in priliko ne toliko pridelovanje žita - tega imajo malo - ampak vinogradništvo. Vino namreč razgiba rokē

V inicialka - "V četrti petini ali na Notranjem je prva pošta iz Ljubljane na Vrhniki. Navadno vozi v Ljubljano po Ljubljanici, prav veliko po suhem s konji. Proti Gorici pa gre po suhem s konji proti Hrušici."

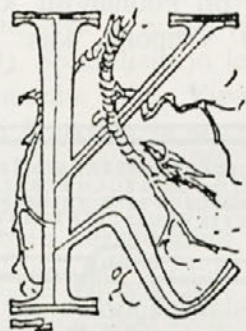
in nogē ne le s čašo veselja, ampak tudi z upanjem na dober dobiček, ki ga prodano vino privede v mošnjiček. Ker torej Vipavci marljivo obdelujejo vinograde in se nobenega truda ne bojijo, dobē rdečega in belega vina dovolj za žejo in krepcavo, povrh pa še dobičkonosen izvoz v tuje dežele, da večinoma ga spremene v srebro, ker se jih drži zmernost in se z malim zadovoljujejo." Še pred 50. leti in dolga stoletja nazaj so tod gojili razne vrste zgodnjega in poznega sadja in grozdja. V današnjem času so se pri nas razmere močno spremenile in sadja na Vipavskem je bolj malo. Valvasor dalje

D inicialka - "Dasi leži Kranjska na skrajni meji dednega sovražnika, je čudno, de je bilo tu napisanih mnogo knjig."

opisuje o vipavskem zgodnjem sadju še tako: "Kako zgledna in plemenita dežela mora biti Kranjska in s tako izvrstnim, primerno mešanim podnebjem je obdana, se kaže prav iz množine in zgodnjega dozorevanja sadja. Kadar namreč v prvem delu ali na Gorenjskem češnja ali višnja zori, tedaj dozorevajo v notranjem delu ali na Vipavskem že breskve, grozdje in vsake vrste sadja, čeprav leži vmes le tri milje širok gozd Hrušica imenovan."

Pri obleganju Predjamskega gradu Valvasor omenja, kako se je Erazem Predjamski oskrboval z zgodnjim sadjem z **Vipavske**. "Predjamski je spustil zaupnega slugo, ki mu je bil komorni strežaj in pisar, po lestvi do velike jame ali špilje in brž spet potegnil lestev. Nato je strežaj šel kakor koza po skali navzdol preko izklesane ozke steze in prinesel košarico sadja: jagode, češnje in podobno. Za tiste, ki so bili doli, je bil čudovit pogled, zakaj to sadje je tam

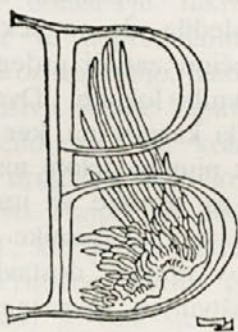

K inicialka "Ko bi opustili ognjena znamenja (kresove), bi uboge krščanske ovce na Kranjskem žalostno in brez rešitve končale ali pa morale odriniti z barbarskimi volkovi v suženjstvo".

komaj odcvetelo, pri oblegancu v špilji pa naj bi že zrelo bilo! Tako so pač verjeli, da ima tam notri paradiz, ker so menili, da je sadje tam zraslo. On pa je dal vse prinesiti iz **Vipavske doline** po skrivnem dolgem izhodu. V **Vipavskem okraju** dozori namreč vsi sadovi nekaj tednov poprej kakor drugje v tej deželi."

Še nekaj iz tistih časov, ko nas je nadlegovala turška svojat in v tej zvezi je omenjena tudi Vipava. Valvasor se je udeležil več bojev s Turki, ki jih v svojih delih opisuje. V boju proti Turkom so takrat obveščali prebivalstvo s kresi, drugih bolj učinkovitih sredstev za obveščanje niso poznali. Poglejmo,

kaj piše o kresovih ali turških znamenjih na Notranjskem: "Zaporednost kresov je takale: 1. GEROVO, 2. UČKA, 3. LUPOGLAV, 4. MUNE, 5. KLANA, 6. GUTNER, 7. ŠILENTABOR, 8. BREZOVICA, 9. VIPAVA, 10. SENOŽEČE, 11. POSTOJNA, 12. LOŽ, 13. LAŠČE, 14. VRHNIKA, 15. glavno mesto LJUBLJANA." Za Vipavo je bilo kresišče na Nanosu, še danes se imenuje nanoški hrib **Grmada** nad Gradiščem in visoki hrib **Grmada** (1207 m) nad cerkvijo sv. Hieronima. Turki so navadno pridrli iz Bosne čez ali mimo Gorskega Kotarja, po tem razporedju je bilo Gerovo prva točka in zadnja Ljubljana, kot glavno mesto vojvodine Kranjske. V dobi turških napadov so zavarovali z obzidjem Metliko, **Vipavo**, Lož, Kočevje, Kostanjevico,

B inicialka - "Blagoslovljen je tale četrti del dežele, namreč Notranjska ali Kras, Pivka in Vipava z obilnim vinom, ki je najboljše. Imenuje se laško vino in se izvažata tudi v daljne kraje. Na Krasu in okoli Vipave je vse polno vinogradov."

Višnjo goro, Krško. Tu so omenjeni trgi in mesta, ki so bila najbolj ogrožena pred napadi Turkov.

Gradovi v Vipavi in okoliških krajih obeleženi na zemljevidu Slave vojvodine Kranjske iz 1744 leta so naslednji: WIPPACH (Vipava), BELLVEDER (letni dvorec Zemono), TRILEK (Trilek-Podvelb), ROSENEK (Rožnik), LEITENBURG (Lože), HAIDENSCHAFT (Ajdovščina), NEMITZHOF (Nemškarca), HEILIGE CREUTZ (Sv. Križ), SHABLE (Žablje). Nenavadno je, da je za NEMITZHOF, današnja Nemškarca, izpeljanka imena gradu iz slovenščine in ne nemščine DEUTSCHHOF (Nemški dvor). Krajevno ime Col, kjer stoji grad Trilek, ni napisano na karti, ampak je Podvelb. Bolj pomembni gradovi so močnejše obeleženi na zemljevidu, kar s tremi stolpiči in zastavicami, to so v Vipavi, Ajdovščini in v Vipavskem Križu.

V tem zapisu omenjam del tega, kar Valvasor piše o Vipavi in njeni okolici. Minilo je že več kot tristo let od tega, ko je on to pisal. Bil je izoražen mož, svetovljan in mi ga imamo za svojega, čeprav ni bil našega rodu. Njegova dela prekašajo vse, kar je bilo do tedaj pri nas dosegljivega in še danes se s tem lahko ponašamo. Malo je takih ljudi, ki bi zapravili svoje veliko imetje za znanstvene in kulturne namene, kot je to storil Valvasor.

Franc Cerovšek

Viri: Janez Vajkard Valvasor: Slava vojvodine Kranjske;
- Enciklopedija leksikografskega zavoda Zagreb;
- Realna knjižnica v Ljubljani.

VIPAVSKA OBČINA IN NJENI PREDSEDNIKI 1952 – 1959

Josip Kostanjevic (1910 - 1983)

Občinska oblast se je razvijala skupno z drugimi vejami oblasti mlade države. Zato je doživljala stalne spremembe. V njej pa je bilo čutiti vedno več državne uprave in težnje po centralizaciji. Tudi Krajevni ljudski odbor Vipava je doživel v letu 1952 reorganizacijo, čeprav je bil po mojem mnenju najbolj blizu kraju in ljudem. To se je zgodilo na seji dne 21.4.1952, ko je g. Jernej Kruh, takratni predsednik Okrajnega izvršilnega odbora Gorica, predstavil reorganizacijo KLO Vipava. Seja je bila v ZD Vipava ob prisotnosti vseh takratnih ljudskih odbornikov KLO Vipava, Budanje,

Vrhoplje, Lože, Goče, Št. Vid, Lozice, Podraga in Slap, skupno jih je bilo kar 82. Določili so, naj bi imel nov OBČINSKI LJUDSKI ODBOR VIPAVA 25 odbornikov, in sicer: Vipava 6, Budanje 3, Št. Vid 3, Lože 2, Goče 2, Slap 2, Lozice 2, Vrhoplje 3 in Podraga 2. Tako so se še isti dan vršile volitve. Prvo sejo Občinskega ljudskega odbora Vipava je vodil Jernej Kruh in razložil dolžnosti posameznih organov občine, ki naj bi se tudi odpoklicali, če ne bi dobro izvrševali svojih nalog. Za predsednika Občinskega ljudskega odbora Vipava je bil izvoljen JOSIP KOSTANJEVIC, za podpredsednika Ivan PREMRL iz Vrhoplja, tajniške posle pa so zaupali Martinu JELAČINU. V nov Občinski ljudski odbor Vipava so bili izvoljeni naslednji odborniki: Josip Kostanjevic, Maks Marc, Ivan Kodelja, Ivan Fabčič, Ivan Rosa, Rajko Žgur, Jožef Šček, Avgust Renner, Maks Ferjančič, Ivan Turk, Martin Vidrih, Ivan Žorž, Rafael Pelicon, Ivan Žvanut, Ivan Premrl, Ivan Bajc, Ivan Marc, Venceslav Vidrih in Ivan Pestelj. Zanimivo, kar osem je bilo Ivanov in nobene ženske, torej popolna moška zasedba.

Običajno so kot gostje sejam prisostvovali še predstavnik JLA (polkovnik Gradnik), komandir PM Vipava ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Inventar za Občinski ljudski odbor Vipava so dobili iz KLO. To pa ni šlo prav gladko, tako KLO Vrhoplje in Podraga nista hotela izročiti inventarja. Zbrani inventar so razdelili nekaj tudi po šolah in drugim organizacijam in podjetjem.

Proračun občine Vipava je takrat slonel izključno na davkih od kmetijstva, ki so se pobirali vsake tri mesece. Po vaseh so bile postavljene občinske oglasne deske z razporedi izterjave. Na določen dan je občinski izterjevalec prišel v vas in pobiral davke. Kljub velikim težavam pri plačevanju davkov je le redko prišlo do rubeža. V primeru slabih socialnih razmer ali drugih nesreč se je temu primerno znižalo tudi odmero davka. Proračun je lahko obogatila dobra letina, posebno vinska. Utaja davkov takrat skoraj ni

bila možna. Vse je bilo zapisano in popisano. Občina je brez davčnih napovedi vedela vse o premoženju občanov. Ljudje so bili tako poštene in so se zavedali svojih dolžnosti, da so v Podnanosu v vrsti čakali določen dan davčnega izterjevalca, ki pa ga ni bilo in so se zaradi tega celo pritožili. Ko je oblast ukinila KLO, so bili imenovani VAŠKI ODBORI po vseh vaseh, kjer so prej delovali KLO. Vsaj en član tega odbora je moral biti odbornik nove občine Vipava. Navodila o delu teh vaških odborov so bila razobešana na občinskih oglasnih deskah po vaseh. Še vedno so se izvajali razni popisi konj, vina, vozov. Občina je posebno pozornost posvečala socialni in reševala posameznike, skrbela za ceste, šole, oskrbo prebivalstva, tako zdravstveno kot prehrabeno. Tudi kmetijstvo je bilo primerno obravnavano, saj je bilo osnova vsega. V zapisniku občinske seje sem celo zasledila, da so nekatere občane klicali na občino zaradi grdega obnašanja, žalitve v javnih lokalih. Dva uslužbenca občine sta bila kaznovana, ker so se občani pritožili, da z njunim delom niso zadovoljni. Uradne ure za stranke so imeli vsak dan od 8. do 12. ure. Zapisnike sej so pisali ročno in jih v prepisu dostavljali še OLO Gorica, tajništvu in Okrožnemu javnemu tožilstvu v Gorico. Zaključevali so jih s parolo "Smrt fašizmu - svobodo narodu". Občinski LO Vipava je imel svoj občinski praznik vsako leto 18. aprila v spomin na nanoško bitko (1942). Ta datum je bil sprejet na slavnostni seji občine Vipava, 30.8.1953 v Podragi ob priliki proslave Primorskih brigad (5. in 6. sept. 1952 - Okroglica). Gost te seje je bil sekretar

Podelitev nagrad na živinorejski razstavi v Vipavi, 18. 4. 1955.

komiteja Rudi Greif. Občinski praznik so spremljale razne prireditve, sejmi in razstava živine. Trg Pavla Rušta imamo od 18.4.1954, ko je Mirko Princes na slavnostni seji predlagal, da se trg ob stari šoli poimenuje po borcu Pavlu Ruštu, kar je bilo tudi sprejeto.

Po letu 1952 se je Občinski LO Vipava srečeval z velikim problemom, to je bila zahteva vojske po širitvi vežbališč na kmetijske površine. Garnizon Vipava je leta 1955 zahteval še 110 ha zemljišč, ki so bile last vipavskih kmetov. Zahtevane površine so bile dodane tistim, ki jih je vojska že prej imela v posesti. Vojska je namreč že leta 1953 uporabljala 330 parcel. Vojaška oblast je takrat hotela, da se te nepremičnine kar podržavijo oz. razlastijo. Samo modremu vodstvu občine Vipava se je posrečilo, da so, kolikor je bilo možno, našli drugačne bolj človeške rešitve, npr. zamenjavo. Najprej je občina ponudila zemljišča SLP, kar pa za potrebe vojske ni bilo dovolj. Pritožbe kmetov čez obnašanje vojske v Vipavi so bile številne in pereče, ker je le-ta delala veliko škode tudi po njivah in travnikih, ki niso bili določeni za vojaške vaje. Zaradi vsega tega se je Občinski LO Vipava pritožil na IV. armadno območje v Zagreb in predlagal, da bi vojska zmanjšala površine za vojaške vaje, kar pa se ni zgodilo. Tako je bila občina Vipava prisiljena izpeljati ta boleči poseg v privatno lastnino vipavskih kmetov, ki nikakor niso mogli razumeti, da jim JLA jemlje tako

velike površine obdelovalne zemlje. Predstavniki vojske se je na občinskih sejah zgovarjal, da je problem v tem, da je premalo zemlje in preveč vojske. Velika koncentracija vojakov in starešin, ki so imeli družine v Vipavi, je povzročila popolno

Uslužbenci Obč. LO Vipava l. 1956 (11) in ostali zunanji sodelavci in honorarci. V prvi vrsti v sredini sedi predsednik Anton Semenič (1908-1985).

okupacijo vseh stanovanj, vključno z vilo Ano. Vsaka družina, ki je imela prosto le eno sobo, je bila prisiljena vzeti na stanovanje kar celo vojaško družino. Vlada je takrat z dopisom naložila občini Vipava, da poskrbi za stanovanjske zadeve vojaških oseb. Stanje se je malo izboljšalo šele, ko so bili zgrajeni prvi vojaški bloki in poznejša nova stanovanja. Kljub temu pa je Vipava dolga leta dajala vtis vojaške vasi, omejene z dvema kasarnama, z domom JLA v centru. Tako dolga vojaška prisotnost je kljub nekaterim pozitivnim dogodkom pustila neugodne posledice na našem razvoju, jeziku in kulturi. Vojska se je iz Vipave umaknila šele leta 1991.

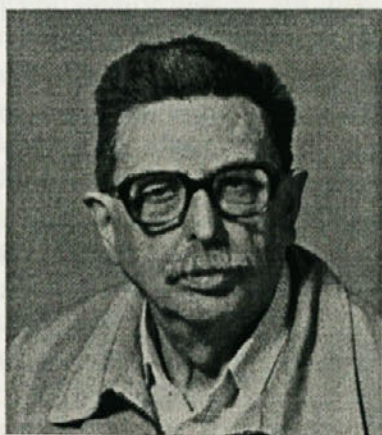
Vrnimo se nazaj k delu občine, ki si je v letu 1955 zastavila velike programe v zvezi s preskrbo vode v Zgornji Vipavski dolini, načrtovali so dograditev železnice do Prestranka in regulacijo Vipave, Močilnika in Bele. Zastavljeni program je bil vezan na velika sredstva, zato je bilo potrebno poiskati pomoč od drugod. Ta plan gospodarskega razvoja je bil obravnavan na seji 18.1.1955, na kateri je bil prisoten tudi zvezni poslanec France Bevk. Ta je obljubil, da bo posredoval za sredstva za gradnjo vodovoda

Odborniki Obč. LO Vipava leta 1956 s predsednikom in tajnikom M Jelačinom.

in tudi pozdravil nameravano gradnjo železnice. Obljubil je, da bo vse te zahteve posredoval gospodarskemu odboru Zvezne ljudske skupščine. Ta predlog naj bi še posebno podprla vojska zaradi strateških razlogov. Ob koncu seje je France Bevčar, odbornikom razložil družbeni plan SFRJ in predlog novega vinskega zakona. No, regulacija rek se je potem res izvršila, tudi vodovod je bil narejen. Do gradnje železnice pa ni prišlo, ker sredstev ni bilo. Posebna skupina je tudi ugotovila, da taka gradnja železnice še ni potrebna.

Do poizkusa ponovne reorganizacije Občinskega LO Vipava je prišlo v letu 1955. Tokrat naj bi se občina Vipava priključila komuni v Ajdovščino. Ljudje nad tem niso bili navdušeni, ker so menili, da ima vipavsko območje dovolj bogat gospodarski položaj v vinogradništvu in kmetijstvu, da se občina Vipava lahko sama vzdržuje, kar pa za Ajdovščino ni gotovo, ker nima tako bogatega kmetijskega zaledja. Tudi komandant garnizona JLA Vipava, ki je govoril na zboru volilcev "o politični vlogi komune Ajdovščina s ciljem napredka

Justin Andlovic (1926-1995)

našega gospodarstva", ljudi ni prepričal. Tako je projekt komuna Ajdovščina propadel. Naslednje občinske volitve so bile v letu 1955, od tedaj dalje je vodil občino Vipava Anton SEMENIČ iz Podrage, podpredsednik pa je bil Josip Kostanjevič. Odbor občine je štel 29 odbornikov. Kmalu pa je prišlo do nove spremembe, ki je odbor razdelila na zbor proizvajalcev in občinski zbor. Prva seja obeh zborov je bila 5.11.1957. Zbor proizvajalcev je štel 13 odbornikov, vodil ga je Edvard Žorž; občinski zbor pa je štel 17 odbornikov z Leopoldom Brankovičem

na čelu. Za predsednika obeh zborov je bil izvoljen Justin ANDLOVIC. V tem sestavu je občina delovala do priključitve k občini Ajdovščina.

Pritisk za združitev obeh občin je trajal že dalj časa. Načrtovalci združitve so občini Vipava očitali, da ima nesposobne ljudi, da imajo kadri nizko strokovno izobrazbo in da ni finančnih pogojev za obstoj občine. Vse navedbe so bile izmišljene, zato je bil odpor velik, tako občine kot tudi samega prebivalstva. Občina je sama na lastno pest izvedla anketo med prebivalstvom. Samo 1% je podpiral združitev občin. To so bili predvsem oficirji, policija in člani partije. Vipava je bila v tem času ena najbogatejših občin, saj se je grozdje in vino z vse Goriške in Vipavske stekalo v Vipavo in je tako prometni davek od alkoholnih pijač pripadal občini Vipava. Ustanovljena je bila tudi posebna komisija, ki je delovala proti združitvi. Člani te komisije so bili: Mirko Princes, Justin Andlovic, Milan Poniž in drugi. Politični pritisk je bil velik, kajti zakonske osnove za to združitev ni bilo. Pritisk se je izvajal preko vseh družbenopolitičnih organizacij, vojske in CK. Člani partije, ki se s tako odločitvijo niso strinjali, so bili disciplinsko kaznovani.

Upor se je končal s politično prisilo. Prišlo je do sklica obeh občin, in sicer 30.6.1959 v Zadružnem domu v Vipavi. Na tej seji je bilo sklenjeno, da volitve odpadejo, ker so bile izvedene že leta 1957 in da lahko vsi odborniki občine Vipava in Ajdovščina tvorijo LJUDSKI ODBOR NOVE OBČINE AJDOVŠČINA. Za predsednika nove občine je bil izvoljen SLAVKO JEŽ, dotedanji predsednik Občinskega LO Ajdovščina. Za podpredsednika pa so izvolili Mirka PRINCESA. V Vipavi je ostal samo KRAJEVNI URAD, ki ga je vodil Josip KOSTANJEVIČ. Justin Andlovic je prevzel mesto upravnika v Kmetijski zadrugi Vipava. Izpraznjene prostore občine je zasedla Davčna uprava Ajdovščina. Za primopredajo premoženja občine Vipava je bil napravljen le kratek formalni zapisnik. Seveda so bila tu zajeta tudi velika finančna sredstva občine Vipava, ki so presegala normalni dotok občinam. Glavno pokroviteljstvo nad temi sredstvi pa je imel Okraj Gorica. Tako je bila v Vipavi ukinjena občina za dolgo vrsto let, saj je bila nova občina Vipava ustanovljena šele leta 1995. Želja po lastni

lokalni oblasti je ostala vse do danes.

S tem svojim prispevkom o vipavskih županih in lokalni oblasti končujem sprehod skozi stoletno zgodovino političnega in gospodarskega dogajanja v Vipavi. Zahvaljujem se Arhivu Republike Slovenije in Pokrajinskemu arhivu v Novi Gorici, da

mi je bil omogočen vpogled v arhivsko dokumentacijo, iz katere sem črpala podatke in jih posredovala v Vipavskem glasu. Moj namen je bil obogatiti védenje o domači zgodovini, predvsem mladim, ki morajo vsaj malo poznati našo preteklost.

Magda Rodman

NASTANEK SLOVENSKE DRŽAVNE HIMNE

Svoj prispevek bom zaokrožil s predstavitvijo nastanka slovenske državne himne, pri čemer bom najprej prikazal nastanek besedila in nato nastanek uglasbitve.

Mimogrede, pri naslovu himne se pojavlja terminološko vprašanje. V različnih rokopisih in tiskih se pojavljata od nastanka Prešernovega besedila naprej dve verziji: Zdravica in Zdravljica. Prešeren je zapisal Zdravica ("Sdraviza"), pri prvi objavi v Kmetijskih in rokodelskih novicah leta 1848 pa je pesem nosila naslov Zdravljica. Veljavna zakonodaja o himni uporablja naslov Zdravljica, pri čemer je zanimivo, da Slovar slovenskega knjižnega jezika ne predvideva tega izraza, ampak le Zdravica (18). Vprašanje najbrž še ni razčiščeno. V prispevku uporabljam izraz Zdravljica, razen v primerih, ko je druga verzija naslova razvidna neposredno iz uporabljenega vira. Tako pri besedilu kakor pri melodiji imata ključno vlogo človeka, ki sta tesno povezana s Šembidom in zaradi tega smo Šembidci lahko prav posebej ponosni.

Kmetijske in rokodelske novice so bile sredi prejšnjega stoletja osrednji slovenski časopis za gospodarske in politične zadeve. Priobčile so veliko člankov izpod peresa Matija Vrtovca, Šembiskega vikarja (1813-1851), slovečega vinarskega strokovnjaka, kemika, zgodovinarja, itd., markantne osebnosti prve polovice 19. stoletja na Slovenskem.

Oglasil se je že v prvem letniku (1843) izhajanja takoiimenovanih Bleiweisovih Novic. V tretji številki je bil objavljen sestavek z naslovom Vinske trte hvala (19). Prijazen članek, "po vsebini in obliki spominjajoč na preprost govorček ob svatovščini ali kaki podobni priložnosti", kakor je zapisal literarni zgodovinar Alfonz Gspan (20), je sicer nepodpisan, toda nedvoumno ga je pripisati Matiji Vrtovcu. Gspan ugotavlja, da o tem lahko sklepamo iz Bleiweisove

pripombe v Koledarčku slovenskem za leto 1856, kjer je bila objavljena pesem Valentina Staniča Hvala vinske trte; tam Bleiweis pripominja, da je to poslednja Staničeva pesem, rojena iz "prvega spisa, ki je v natisu od nepozabljiviga Vertovca prišel na beli dan" (21).

Vrtovčeva hvalnica trti, njenim sadovom in žlahtni vinski kapljici se konča z naslednjo pobudo: "Tvojo čast, vinska terta, še dalej povikšovati, bom prvega pevca med nami, pevca ljubezni naprosil, de kar ni meni mogoče, tvojo hvalo, k večnemu spominu, v lepo, vezane verstice zloži." (Originalno besedilo je pisano še v bohoričici.)

Ta stavek je ključnega pomena. Nanj se je odzval goriški pesnik Valentin Stanič, ki je Bleiweisu poslal že prej omenjeno pesem, vendar je Novice niso objavile, ampak šele 12 let pozneje Koledarček slovenski.

Proučevalci Prešernovega življenja skorajda ne dvomijo, da je "prvi pevec, pevec ljubezni", to pa je bil Prešeren, ta poziv prebral in da so te besede sprožile v njem tisto ustvarjalno razpoloženje, katerega sad je prav Zdravljica. Prešeren je hvalnico vinski trti zložil jeseni leta 1844, ko je gotovo pokušal dober vinski pridelek tega leta. K naslovu pesmi je namreč pripisana opomba "ob novini 1844" (22), kar pomeni seveda "novo vino". France Kidrič je zapisal, da je v te verze položil "svoje misli o slovenstvu, slovanstvu in človečanstvu" (23) in da je kmalu zatem skušal pesem tudi objaviti, vendar je imel težave s cenzuro. V prepisih naj bi jo širil med svojimi znanci in jo popravljaj, dokler ni pesem dočakala objave. Posledica marčne revolucije 1848 so bile tudi politične spremembe, ki so omogočile, da je Zdravljica lahko izšla v tisku. Pesnik jo je nekaj malega predelal. Objavil jo je Bleiweis v Novicah, 26.4.1848, še isto leto pa je izšla tudi v 5. zvezku

Kranjske Čbelice (24). To je bil zadnji pesnikov nastop v javnosti, nekakšna njegova oporoka.

Prešernova mojstrovina je bila močan izziv za skladatelje, zlasti tiste, ki so skladali za pevske zборе. Štefka Bulovec je v Prešernovi bibliografiji (delo je izšlo 1975) navedla v seznamu uglasbenih Prešernovih pesmi 19 uglasbitev Zdravljice (25). Med njimi zaseda napev Stanka Premrla najodličnejše mesto. Premrl jo je Uglasbil za mešani in moški zbor, njegov napev pa sta priredila še Luka Kramolc za troglasni mladinski zbor in Ivan Grbec za dvoglasno petje. Iz navedene bibliografije so razvidni tudi podatki o številnih objavah Premrlovega napeva za mešani in moški zbor v različnih pesmaricah in drugih notnih publikacijah. Po izidu te bibliografije pa bi ta seznam gotovo lahko dopolnili še z novimi objavami.

Zanima nas seveda, kaj je znanega o nastanku skladbe, ki velja za najboljšo uglasbitev Prešernovega besedila in ki je postala tako priljubljena, da so jo pristojni razglasili za slovensko državno himno.

Premrl sam pripoveduje v spominskem zapisu naslednje: "Vnanja pobuda za Prešernovo Zdravico je prišla iz vipavskega Šentvida od vikarja Matija Vrtovca /.../. Zanimivo je, da je zdravico kot pevsko skladbo prvi komponiral tudi šentviški rojak. Zložil sem jo v konservatorijskih letih v počitnicah na Vipavskem (na Lozicah) /.../" (26)

Iz Premrlovih življenjskih podatkov (27) vemo, da so bila njegova "konservatorijska leta" na Dunaju med letom 1904 in 1908, rojen pa je bil leta 1880. Glavnino svojega skladateljskega dela je opravil v svojih zrelih in poznih letih, zato je Zdravljica eno njegovih zgodnejših del.

Skladbo za mešani zbor je prva objavila glasbena revija *Novi akordi* leta 1906 (28). Glasbena zbirka NUK v Ljubljani hrani tudi arhiv uredništva te revije. V njem je med drugim rokopisna partitura, ki ima na eni strani notni zapis skladbe *Log za log se skriva*, na drugi strani pa notni zapis skladbe *Zdravica za mešani zbor*. Na obeh je kot avtor naveden Stanko Premrl. Iz same partiture in podatka na katalognem lističu abecednega imenskega kataloga je razvidno, da je rokopis, ki sicer nima datuma, nastal na Dunaju (29). Tudi v omenjeni številki *Novih akordov* je na naslovni strani, kjer je bil objavljen pregled vsebine, pri

navedbi Premrlove *Zdravice* za imenom in priimkom skladatelja, zabeleženo v oklepaju: *Dunaj* (30).

Premrl je melodijo, ki se mu je porodila na Lozicah, na Dunaju dokončno oblikoval in jo pripravil za objavo. To je tudi izrecno zapisal v svojem dunajskem dnevniku za leto 1905 in sicer za dan 24. septembra: "Spisal in do konca popravil zbora *Zdravica in Log za log se skriva*" (31).

Svoje mesto je skladba nato našla v mnogih notnih publikacijah do današnjih dni, vendar bi šli predaleč, če bi v tem prispevku vse našteali. Vrhunec časti je Premrlova skladba dosegla z razglasitvijo za državno himno. Še v času SRS v okviru Jugoslavije so pristojni iskali takratnemu času primerno himno. Izbor slovenske himne je bil razpisan leta 1972. Predlagane so bile tri skladbe: *Naprej zastava slave Davorina Jenka* na besedilo Simona Jenka, *Naša pesem Marjana Kozine* na besedilo Mileta Klopčiča in *Zdravljica*. (32)

V ustavi SR Slovenije iz leta 1974 je v 10. členu zapisano, da ima republika himno, ki jo določa zakon (33). Iskanje primerne besedila in napeva ni tako kmalu prineslo rezultata.

Ustavna dopolnila k ustavi iz leta 1974, ki so bila sprejeta in objavljena leta 1989, so že uveljavila razpoloženje slovenskega naroda, ki je bilo čedalje bolj v prid Prešernovi in Premrlovi *Zdravljici*. V dopolnilu XII je določeno, da je himna takrat še SR Slovenije *Zdravljica* in da se s tem amandmajem nadomesti 10. člen ustave iz leta 1974 (34). Podrobnejša določila o himni so bila sprejeta in objavljena leta 1990, tik pred spremembami političnega sistema v Sloveniji. Zakon o himni takrat že (ali samo še) Republike Slovenije v 4. členu navaja, da je besedilo himne sedma kitica pesmi Franceta Prešerna *Zdravljica*, melodija pa iz zborovske istoimenske skladbe skladatelja Stanka Premrla. Zakonu je priložena tudi enoglasna notna partitura (35).

Končno je z ustavo samostojne in neodvisne republike Slovenije, ki je bila sprejeta in objavljena konec leta 1991, v 6. členu ponovno potrjeno, da je himna Slovenije *Zdravljica*, katere uporabo ureja poseben zakon (36).

Za zaključek še dve misli: Prešeren je pri naslovu svoje pesmi napisal "ob novini 1844". Kaj bi bilo mikavnejšega, kakor še

zapisati, da je vinsko kapljico letnika 1844 Prešeren pil iz šenbijskega vinskega hrama, morda ob kekem njegovem srečanju z vikarjem Vrtovcem? Predpostavka je za nas domačine vsekakor vznemirljiva, ni pa povsem neverjetna. Tega najbrž ob pomanjkanju pisanih zgodovinskih virov ne bo mogoče ugotoviti.

Druga misel pa naj bo poziv vsem! Resda je himna izbrana zaradi vsebine besedila, ki izraža narodovo identiteto, toda pri njej gre vendarle zlasti za glasbeni učinek. Kadar razmišljamo, govorimo ali pišemo o slovenski državni himni, povejmo in zapišimo dovolj na glas, da bodo zvedeli še mnogi Slovenci, ki tega, žal, ne vedo: to je pa Premrlova Zdravljica!

Jurij Rosa

Viri in literatura:

- 18) *Slovar slovenskega knjižnega jezika V*, Ljubljana 1991, str. 849;
- 19) *Kmetijske in rokodelske novice*, 19.7.1843, št. 3, str. 11-12;
- 20) *Alfonz Gspan, O Prešernovi Zdravljici*, *Slavistična revija*, 1950, št. 3, str. 41;
- 21) *kakor opomba 20*, str. 43;
- 22) *France Kidrič, Prešernov album*, Ljubljana

1980, str. 316; *L.P. Prešernova Labodnica*, *Ljubljanski zvon* 1897, str. 119;

23) *France Kidrič, Prešernov album*, Ljubljana 1980, str. 316;

24) *kakor op. 23*;

25) *Štefka Bulovec, Prešernova bibliografija*, Maribor 1975, str. 319-321;

26) *Stanko Premrl, Nekaj glasbenih spominov iz mladih let*, *Nova pot*, 1962, št. 5-6, str. 234;

27) *Primorski slovenski biografski leksikon III*, str. 87;

28) *Novi akordi*, 1. januar 1906, št. 4, str. 48;

29) *GZ NUK, Novi akordi - arhiv uredništva*, /62/e, [Stanko Premrl];

30) *kakor op. 28, naslovna stran*;

31) *GZ NUK, Stanko Premrl - personalia*, *Dunaj - dnevnik, Curriculum dierum meorum Vindobonensium*, 1905;

32) *S. Čuk, Himne evropskih držav, Ognjišče*, 1991, št. 9, str. 31;

33) *Ustava SRS*, Ljubljana 1974, str. 38;

34) *Ustavni amandmaji k ustavi SRS*, Ljubljana 1989, str. 38;

35) *Zakon o himni RS*, *Uradni list RS*, št. 14, 16.4.1990, str. 798 in 799;

36) *Ustava RS*, Ljubljana 1994, str. 11.

RADOSLAV SILVESTER V ŠOLSKIH ČITANKAH

Ta zapis je drobec, ki je nastal na podlagi sporočila sorodnice Dore Vojkovič, roj. Petrič, po očetu iz Vipave. Gospa trdi, da se je v osnovni šoli, ki jo je obiskovala v Ljubljani v letih 1922 - 24, učila iz čitanke na pamet pesem o Nanosu, ki jo je napisal pesnik Radoslav Silvester. Spominja se le začetka pesmi:

Ovčice na Nanosu pase pastir,
piščalka mu pesem prepeva,
da daleč okrog se razlega...

Ne spominja se več, kako se pesem nadaljuje. V Šolskem muzeju v Ljubljani sem pregledal okoli trideset šolskih čitank ali beril od leta 1913 do 1924, pa te pesmi nisem našel, saj ni znan niti njen naslov. Pač pa sem našel v BERILU ZA OBČE LJUDSKE ŠOLE (II. del, drugo šolsko leto; sestavila sta ga F. Gabršek in A. Razinger) v prvem poglavju, ki nosi naslov Bog, šola in dom, na prvi strani nabožno pesem Radoslava

Silvestra ANGEL VARIH. Posvečena je angelu varuhu, ki se mu otrok priporoča. Pesem ima pet kitic, verzi so tekoči, jezik pravilen. Berilo je izšlo v Ljubljani leta 1917, natisnila in založila pa sta ga I. pl. Kleinmayr in F. Bamberg.

Zanimivo je, da sta (to) DRUGO BERILO za drugi razred občin ljudskih šol (s slovniškim dodatkom) po F. Gabršku in A. Razingerju priredila neimenovana slovenska učiteljica za Julijsko Benečijo. To berilo je izšlo leta 1920 v Milanu. Natisnil in izdal ga je Luigi Trevisini. Zaloga za Julijsko Benečijo je bila v Tstu (Trieste, Via Chiozza 1). Tudi v njem je pod prvim poglavjem Bog, šola in dom natisnjena Radoslavova pesem ANGEL VARUH (ne VARIH). Morda se še kdo spominja, da je uporabljal to berilo? V Berilu najdemo tudi nekaj iz ruščine prevedenih zgodbic (ena je tudi izvirna), pod njimi pa je podpisan Franc Silvester, vendar to ni Radoslav (Franc)

DRUGO BERILO

ZA
DRUGI RAZZED
OBČIH LJUDSKIH ŠOL

S SLOVNIŠKIM
DODATKOM

PO FR. GABRŠKU IN A. RAZINGERJU
PREUREDILA SLOVENSKA UČITELJA

MILANO
NATISNIL IN ZALOŽIL LUIGI TREVISINI
ZALOGA ZA JULIJSKO BENEČIJO
1K. ESTE, VIA CROZZA 1

1920

Slivester, ampak njegov sin, učitelj, ki je leta 1914 med prvo svetovno vojno v Galiciji padel v rusko ujetništvo. Več let ga je preživeljal v sibirskem mestu Bratsk - in se seveda naučil ruščine. Pozneje je učiteljeval v raznih krajih Slovenije, nazadnje v Zalogu, umrl pa je v Polju pri Ljubljani. Bil je odličen pedagog, pevec, pevovodja in organist. Iz njegove številne družine se je več otrok posvetilo učiteljskemu oz. profsorskemu poklicu (Anica, Andreja, Vladimir - Srečko, Cvetka, Milena...). Ko je služboval v Bohinjski Bistrici, je leta 1913 izdal v Gorici Kuplete in pesmi svojega očeta Radoslava.

UTRINKI IZ ŠPORTNEGA IN GLASBENEGA ŽIVLJENJA V VIPAVI V ČASU ITALIJANSKE OKUPACIJE

Moja mladost je potekala v času italijanske okupacije. Kot mlad fant sem se takrat udeleževal raznih športnih aktivnosti. Tako se spominjam športnega društva, ki je delovalo leta 1932 z imenom SQUADRA DI GINNASTICA (skupina športnikov). V tem društvu smo se vadili v raznih športnih disciplinah: atletiki, teku na 100m, teku čez ovire, metu krogla, metu kopja. Trenirali smo najprej v Vipavi za starim gasilskim

domom, nato še v Gorici. Istega leta smo šli tekmoval v Rim, kjer se je zbralo kar šest ekip iz območja Gorice na vsedržavnem srečanju mladinskih športnih društev. Mi smo tekmovali za Vipavo. Poleg naše so bile na tekmovalju v Rimu še ekipe iz Ajdovščine, Tolmina, Idrije in iz centra Gorice. Vodja naše športne ekipe je bil Ivan Marc iz Vrhpolja (Planinčev). Potovali smo z vlakom. V Rimu smo bili kot športniki

L

Bog, šola in dom.

1. Angel varuh.

1.
Bodi pozdravljen,
angelček moj,
ker si me čuval
zvesto nočoj!

2.
Hudega braniš
vso si me noč,
bodi še danes
meni v pomoč!

3.
V tvojem zavetju
sladko sem spal,
zdrav se prebudil,
radosten vstal.

4.
Varuj me zlobe,
varuj nesreč,
daj, da bom Bogu
ljubemu všeč!

5.
Jezus, Marija,
angelček moj,
prosim, bodite
vedno z menoj!

Rad. Silvester.

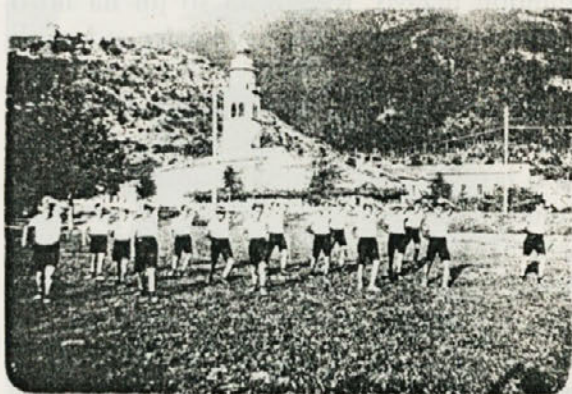
Ugotoviti bi bilo treba, ali je izšla kakšna pesem Radoslava Silvestra še v katerem berilu ali čitanke, kajti zdi se mi, da Šolski muzej v Ljubljani nima vseh učnih knjig. Pojavlja se tudi vprašanje, katere slovenske čitanke so uporabljali v osnovnih in srednjih šolah (če so jih sploh imeli) na Primorskem pod Italijo, dokler ni Gentiljev fašistični zakon o šolstvu docela zatrl slovenskega šolstva.

Martin Silvester

Radoslava Silvestra smo vam že predstavili. Dodatno objavljamo članek njegovega vnuka, ki živi v Ljubljani.

lepo sprejeti.

To športno društvo je leta 1932 štelo 34 članov. Iz teh časov imam ohranjeno tudi priloženo fotografijo.

Člani športnega društva treniramo za bivšim gasilskim domom v Vipavi pred odhodom v Gorico leta 1932, od koder smo se odpeljali na tekmovanje v Rim.

Tekmovalna ekipa na srečanju mladinskih športnih društev Italije septembra 1932 v Rimu. Stojijo od leve proti desni: Milan Poniž, Karlo Premrl, Anton Cizara, Ivan Marc, Edo Mohorčič, Ivan Lavrenčič (Centerin iz Vrhpolja) in Rafael Cizara. Spredaj sedijo Velimir Semič, Anton Sever in Lozej iz Vrhpolja. Fotografija je bila posneta v Rimu na stadionu Campo DUX (TENDA 45 - ŠOTOR 45).

S športno dejavnostjo so se leta 1925 ukvarjale tudi vipavske mladenke, ki so tekmoval v rokometu. Ta ženska rokometna ekipa se je imenovala HAZENA, športnice so bile hazerdašice. Telovadno društvo je delovalo v okviru izobraževalnega društva. Športnice in športniki so telovadili na drogu, bradli in v prostih vajah. Vaje so imeli v dvorani stare vinarske zadruge na Ruštovem trgu v Vipavi. Športno dejavnost je takrat vodil Stanko Ferjančič.

Vipavski muzikantje leta 1932. Stojijo od leve proti desni: Florjan Gril - rog (brez leve roke), tretji je Vladimir Tomažič - Kolarjev s Hriba - trobenta, Stanislav Bizjak (Fļjtov s Hriba), pogrešan v Rusiji - trobenta, zadnji stoji na desni Anton Cizara - bas. Druga vrsta: Dušan Krhne - trobenta, Dore Petrič - trobenta, Jože Rován - trobenta (odšel v Avstralijo). Spredaj: Slavan Krhne - trobenta, Franc Cizara - tamborin, Oskar Jež - trobenta, fotograf na letalu, padel v Libiji. Najstarejši je bil Florjan Gril, ostali smo vsi mlajši.

Kot mladi glasbeni talenti smo se takrat izkazali v pihalnem orkestru, ki ga je vodil Vladimir Tomažič - Kolarjev iz Vipave. Glasbila je omogočila šola Vipava. Priznati moram, da smo kar lepo in ubrano zaigrali. Vadili smo v šoli.

Športno društvo HAZENA leta 1925 na igrišču na "Ogradi" po končani tekmi z gostujočo ekipo iz Gorice (hazerdašice iz Gorice stojijo). Spredaj sedijo od leve proti desni članice iz Vipave: Anica Ferjančič - babica, Stana Pegan - uradnica, Nuša Može - trgovka, Ela Punčuh - uradnica, Irena Hrovatin - hči posestnika, Slavka Pangerc - šivilja, Nada Žgavec - uradnica. V sredi stoji sodnik.

O NABORNIKIH V ČASU ITALIJE

Današnji naborniki so zadovoljni in veseli, da so lahko svobodno spremljani s slovensko zastavo. Tega pa niso bili deležni pod Italijo naborniki letnika 1905. Vseh z mojim bratom je bilo rekordno število enajst. Zamislili so si, da se bodo na visto peljali z rdečo zastavo. Starejši so jim to odsvetovali, še posebno, ker je za ta njihov namen zvedel takratni laški učitelj L. Marfizzi. Zdelo se mu je potrebno, da takoj obvesti občinske organe v Vipavi. Že ko so se odpeljali, je eden najbolj aktiven razobesil zastavo, kar pa je povzročilo težke posledice. Godba s petjem je utihnila, ko jih je že pred Vipavo čakala policija. Bili so aretirani ter po vojaškem pregledu odpeljani v ajdovske zapore. Drugi dan sta šla občana prosit, da bi jih izpustili. Takratni občinski "podesta" pa je zagrozil, da bodo aretirani na otok Sardenijo. Zaskrbljena ob tej grožnji sta šla domačina v Gorico k poslancu Srebrniču, ki je zastopal k. stranko, ter ga prosila za njegovo posredovanje, on pa je povedal, da bi se stanje še poslabšalo, da pa jima svetuje, naj se obrneta na poslanca Besednjaka, ki je v Rimskem parlamentu uradno zastopal Primorsko. Napotila sta se k njemu. Prijazno jih je sprejel in obljubil, da bo rešil vso zadevo, kar se je tudi zgodilo. Po osmih dneh so bili zaporniki izpuščeni. To pa ni bilo po godu učitelju in njegovemu pomagaču. Sestavila sta lažnivo ovadbo z navedbo, da

so fantje peli prepovedane pesmi in tako sramotili državo. Kvestorini so jih na novo prijeli ter zvezane kot kriminalce odpeljali v zapor. Po tej zastraševalni aretaciji sta šla z očetom k poslancu Besednjaku ter ga prosila za pomoč. Malo zaskrbljen je obljubil, da si bo prizadeval in rešil že malo zapleteno situacijo. Sestavil je dopis in ga predložil državnemu pravniku z namenom, da ga pošlje na uredništvo časopisov z navedbo, kaj se dogaja z našimi ljudmi. To je pomagalo, da je tudi pravnik obljubil svojo pomoč. Kot bi slutila, kaj se v domači vasi dogaja, sta naprosila poslanca, da se je z njima odpeljal. Bili so presenečeni, ko so videli, da sredi vasi že čaka tovornjak s kvestorini z namenom, da po naročilu odpeljejo nekaj sumljivih ljudi. Že so hoteli tudi njih aretirati, pa se je poslanec predstavil s svojo izkaznico. Salutirali so mu, on pa je komandantu povedal, da prevzame vso odgovornost s tem, da on uradno zastopa to naselje in tako lahko mirno odidejo. Malo osramočeni so se prazni odpeljali v zadovoljstvo ljudi. Po nekaj dneh so bili tudi zaporniki brez posledic osvobojeni po zaslugi in prizadevanju državnega poslanca Besednjaka. Služba in njegovo delovanje pa je bilo od strani režima vedno bolj ogroženo, tako je s časoma Primorska izgubila svojega dobrega zastopnika, poslanca dr. Engelberta Besednjaka.

Zofija Marc

VIPAVSKI PORTALI

Devetnajsto in začetek dvajsetega stoletja ter konec kamnitih portalov

Četrto nadaljevanje

Trdoživo oblikovno izročilo 18. stoletja

V tretjem nadaljevanju prispevka o vipavskih portalih, v katerem smo govorili o tistih iz 18. stoletja, smo nekoliko prehiteli čas in omenili, da je bila **oblika rustikalnega portala** z ravno preklado živa še v 19.

stoletju in da izzveneva v ometni izvedbi še v današnjem času. Taki so kamnita portala pri nekdanji Možetovi in nekdanji Mayerjevi hiši z začetka in s konca prejšnjega stoletja ter v ometu izveden portal po drugi svetovni vojni pri slednji. Na prejšnje stoletje se navezuje tudi lepa Smičeva rustikalna kolona z elipsastim lokom iz začetka devetnajstega, ki nosi na visokem

Rustikalna kolona pri Smičevih še nadaljuje oblikovno izročilo 18. stoletja. O tem pričajo tudi vglobljeni okrasni liki na vsakem drugem kolescu, ki so po obliki podobni izbočenim likom na podobnem portalu stavbe sedanjega farovža, ki nosi letnico s konca 18. stoletja.

sklepnem kamnu s "krnižem" letnico 1808; zelo pozen odmev oblikovnih načel 18. stoletja pa je mojstrsko izdelan ločni rustikalni portal pri Hrovatinovih, Laurinova ulica št. 3, ki je z letnico 1901 že čez prag dvajsetega stoletja.

Izročilo osemnajstega ali celo sedemnajstega stoletja nadaljujejo že znane oblike ločnih portalov in kolon s kapiteloma in sklepnim kamnom. Mednje sodi **uvozna kolona z dvignjenim polkrožnim lokom** pri Pintarjevih, Ulica Milana Bajca 22, ki ima na sklepnem kamnu s posnetima gornjima vogaloma napis v bohoričici: "ANDRI / KOVAZHIZH / I 8 I O / I I 6".(1) V Ulici Vojana Reharja se ji pridružuje preprosta Pulinova **kolona s košarastim lokom** in izrazito klinastim sklepnim kamnom z umetelnim napisom: "1807= / I P = / No 53", ki se končuje z vklesano vitico. (Izmed začetnic pomeni P priimek Pavlin, ime pa, žal, še ni pojasnjeno.) V njeni sosesčini je na številki 8 še majhen fino klesan in oblikovan **portal z elipsastim lokom**, ki ga krasi sklepnik kamen z bogato profiliranim "krnižem" in napisom: "A.F /

1843", skončanim z dvema viticama. Podobno oblikovan lok ima tudi dvorišni portal pri Mayerjevi hiši, danes Beblerjeva ulica št. 11, ki nosi okroglo letnico 1888. Elipsasti lok imajo še nedatirani portali pri kleti "ta novega farovža" in uvozna kolona pri Ferjanščevih, Vojkova ulica št. 26 - zanjo je značilno, da imajo oba pokončnika in lok s sklepnim kamnom vred posnet rob.

Njej je podobna uvozna kolona s **potlačnim košarastim lokom**, ki zapira borjač Hrovatinovih v Laurinovi ulici. Njena posebnost je paličasto zaobljen rob podstavkov, pokončnikov in loka, sklepnik kamen pa priča, da jo je leta 1891 postavil veleposestnik in vipavski župan A.(nton) H.(rovatin). V to skupino bi sodili še nedatirana uvozna kolona v nizu bivših Mayerjevih hiš, Beblerjeva 13, in uvozna kolona vipavskega "hotela" iz leta 1885 na Glavnem trgu. Da je bilo ločnih kolon in portalov iz 19. stoletja še več, pričajo posamični v fasadah vzdani prežitki, kot na primer peterkotni sklepnik kamna portala pri Žaglčnovih, Ulica Milana Bajca št. 18, ki ima vklesano letnico 1834 in gospodarjevi začetnici S. R, in zagozdasti sklepnik kamen nekdanjega Poniževega portala, ki je zdaj vzdian v fasadi gospodarskega poslopja na dvorišču. Na tem kamnu, ki nosi letnico 1849, je tudi za prejšnje stoletje značilno oblikovano "sladko ime", tj. IHS s križem na sredi zgoraj in s srcem spodaj.

K stilom 19. stoletja - portali z ravno preklado

Številnih **navadnih tiridelnih portalov s pragom, pokončnikoma in z ravno preklado**, ki jih je bilo že od nekdaj dosti in so nekako brezčasni, ne bomo naštevali, pač pa bomo omenili le nekaj značilnejših. Tak portal pri gospodarskem poslopiju v Grabrijanovi ulici št. 1, je zanimiv že po tem, da nosi prvo letnico svojega stoletja v Vipavi, 1802, oba kraj nje pa vklesani začetnici: "V R" in "M R". Po vsej verjetnosti gre za priimek Rehar.

Dosti bolj imeniten je portal pokopališke kapele sv. Jožefa, ki ima nad preklado z latinskim napisom še profiliran napušč z zobčastim okrasnim nizom. Napis se glasi

takole:

OPVS PRAESENS IN SVFFRAGIVM SVIS, ET PRO VALETVDINE
18 EREXIT VICINITAS SVB=VRBIS VIPPACENSIS. 21

in v prevodu: Pričujoče delo je zgradila soseska Vipavskega trga v priprošnje svojcem in za zdravje.(2) Letnica je v tem napisu izražena kar dvakrat: s kronogramom v (večjih) rimskih številkah in z običajno (deljeno) letnico v arabskih številkah: 18 / 21.(3)

Nekaj posebnega in novega pa je veliki, reprezentančni portal nekdanje vipavske šole

Veličastni portal nekdanje vipavske šole.

na Trgu Pavla Rušta, ki sicer nima letnice, lahko pa ga datiramo v leto 1961, ko je bila šola pod vodstvom takratnega vipavskega dekana Jurija Grabrijana, velikega graditelja, v dveh letih sezidana in blagoslovljena.

Privoščimo si kratek izlet nazaj v tisti slovesni dan pred "okinčano" novo šolsko stavbo, ki ju je kronist takole popisal: "...zlati, v kamen vrezani napis nad vratmi: 'V e r i i n o m i k i' ti naznanuje, čemu da to poslopje tukaj stoji." [...] "Po maši in po

zahvalni pesmi se je iz cerkve procesija odperla do novega zidališča; od njegovega zvonika nam je belomodro-rudeča zastava v pozdravljenje naproti vihrala v spomin, da se

tudi Ipavec zave, da Boga čez vse spoštuje, cesarja zvesto služi, pa svojo narodnost tudi visoko čisla. 'Veri in omiki' se nam je iz zlatih ust posmehljavalo; po vsem čelu poslopja se je bralo: 'P o z d r a v l j e n i !' iz beršljana spleteno; iz vsakega okna so slovenske banderca mahljale in po zelenih smrekovih majah so se venci in drugi kinči zibali." (4)

Vinko Premrl iz Vipave se spominja, da so omenjeni napis nad preklado portala sestavljale krepke pozlačene črke, ki so bile tako velike, da so segale od spodnega do gornjega okvira in od enega do drugega kraja velike napisne ploskve na nakladi. Danes ni o njem niti sledu več: odklesati so ga dali Italijani v skladu s svojo raznarodovalno politiko enkrat po drugi svetovni vojni, ko so prišli v Vipavo. (5)

Privzdignjeni veliki in masivni portal iz sivkastega školjkastega apnenca, h kateremu vodi par stopnic in pravokoten podest, je oblikovan zelo plastično. Na profiliranem pragu stojita po širini podvojeni in po globini stopnjevani bazi, okrašeni s po dvema romboma, z njiju pa raseta kvišku prav tako plastično stopnjevana in profilirana pokončnika, ki ju zgoraj sklene prav tako profilirana preklada. Naklado z zdaj vprašujoče prazno, "špičeno" napisno ploskvijo uokvirjata na krajih volutasti konzolici, ki podpirata profiliran napušč. Mere portala so res veličastne: njegova svetla višina znaša 318, svetla širina pa 157 cm. Bazi sta široki 53, pokončnika 45,5 cm. Preklada z naklado vred, ki sta iz enega kosa, je visoka 85 cm in široka 248 cm. Nad njo je še približno 28 cm visok napušč. Celotna višina portala s pragom in napuščem vred je torej približno štiri metre in pol.

Po velikosti, ne pa tudi po lepoti in umetnosti, ga prekaša dokaj preprost portal "ta novega farovža" iz svetlega kraškega apnenca, ki ga je že nekaj let prej sezidal isti dekan Jurij Grabrijan.(6) Z masivnih

baz se pneti v višino dva zelo ozka preprosta kamnita pokončnika, ki ju ob straneh dopolnjujeta (verjetno tudi malce prekrivata) izstopajoča zidana plitva pilastra. Zgoraj ju zaključuje približno 22 cm visoka preklada, ki je po debelini stopnjevana tako, da v gornjem delu izstopa za 2 cm, zgoraj pa jo najbrž zakriva omet fasade. Svetla širina tega kljub velikosti skoraj neopaznega kamnitega portala je 189 cm, svetla višina pa kar 353 cm!

Leta 1882 je bil v današnji Laurinovi ulici št. 16 postavljen eden izmed najlepše

Portal pri Česnovih ima najbolj bogato kamnoseško okraske v Vipavi,...

okrašenih portalov v Vipavi. Temno sivi apnenec, iz katerega je izklesan, in stil njegovega okrasja pričata, da je to odlično kamnoseško delo nastalo nekje na Krasu. Ta portal je zgled kraškega kmečkega reprezentativnega portala z ravno preklado iz 19. stoletja. Ima prag in na njem dve zgoraj profilirani bazi, okrašeni z umetelno oblikovano vazo s tremi rožami in štirimi vibastimi okraski. Gladka, fino tolčena pokončnika na njima nosita izjemno okrašeno in "popisano" preklado z bogato profiliranim napuščem. Na koncih preklade sta simetrični rozeti v krogu, iz katerih se uvija proti sredini olistana vejica s cvetom. Na sredi je sladko ime, IHS, na katerem je visok križ s trikotnimi kraki, pod njim pa stilizirano srce, iz katerega se na vsako stran vijeta po dve olistani vejici, ki se končujeta s po tremi cvetovi. Letnica in začetnici gospodarja so razporejene v nenavadnem prepletu levo

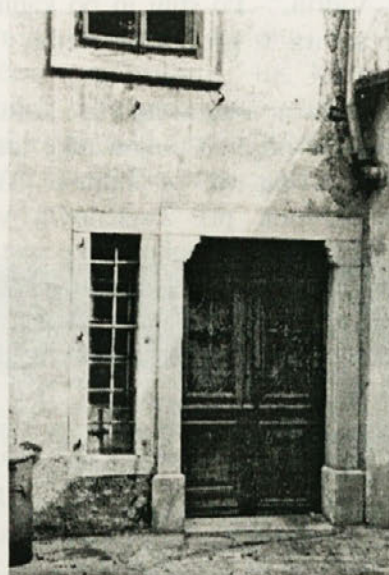
in desno od sladkega imena:

"1 A 8 IHS 8 D 2".

Portalov z ravno preklado, ki niso datirani, a jih lahko zanesljivo uvrstimo v konec prejšnjega ali začetek tega stoletja, je precej. (Relativno jih lahko datiramo po načinu kamnoseške obdelave, tj. po "batiranju", o čemer smo že pisali v uvodnem prispevku.) Praviloma imajo baze in nekateri tudi konzolne kapitole, kot na primer portal gospodarskega poslopja na Poniževem dvorišču. Taka sta tudi portala pri nekdanji

.....o čemer priča tudi ta posnetek njegove leve baze.

Tipičen, a redok trški hišni portal 19. stoletja z ravno preklado, bazama in profiliranima konzolnima kapiteloma pri nekdanji pekarni - Ulica Vojana Reharja št. 22.

pekarni v Ulici Vojana Reharja št. 22 in pri Celestinovih na začetku Vojkove ulice. Še po prvi svetovni vojni je bil prav tak portal tudi pri Hotelu Adria, prav nasproti portala Celestinovih, kakor nam kaže stara fotografija. Sočasna različica portala z ravno preklado je portal z bogato profiliranim napuščem, brez konzolnih kapitelov. Taki so na primer pri Hribovih, pri današnji piceriji na Glavnem trgu in pri Ferjanščevih v Vojkovi ulici.

Zgled za portal z ravno preklado brez napušča, s pokončnikoma z bazama, a brez konzolnih kapitelov, je pri Zuogarjevih, Goriška cesta št. 14. V pravokotnem okvirju na prekladi ima vklesan napis: "J. F. J H S 1903". (F pomeni Fabčič.) Zanimiva je različica sladkega imena: pisana je z J namesto z I in ima samo križ, srca pa ne. Take oblike sta še, na primer, nedatiran portal pri Kobolovih, Vojkova ulica št. 14, in v isti ulici portal pri Pirjevčevi hiši, ki je z letnico 1927 obenem zadnji kamniti portal v Vipavi.

Pri kolonah v Vipavi je ravna preklada redkost. Tako preklado ima izjemno preprosta, masivna, nedatirana in tudi sicer neoznačena uvozna kolona (brez konzolnih kapitelov) v Ulici Vojana Reharja št.3. Drug podoben primer je kolona cerkvene hiše v Beblerjevi ulici, ki pa ima konzolna kapitela in mrežasto okrašeni bazi. Letnice tudi ta nima, pač pa napis v okvirju: "Anton. Vidrih." Po stilu in po kamnoseški obdelavi sodita v prejšnje stoletje.

Na tem mestu omenimo še kolone, ki imajo kamnite baze in pokončnike ter raven zaključek, ki pa ni iz kamna. Taka je dvoriščna kolona pri Žaglčnovih v Ulici Milana Bajca, ki ima pokončnike sestavljene iz masivnih pokončnih kvadrov, preklado z napuščem pa ima betonsko. Podobna kolona s pokončnikoma iz pokončnih kvadrov je bila v bližini pri Štucinovem vrtu (njeni ostanki so še), le da je imela zgoraj lesen, s korci krit nastrešek, "pleno". Poseben primer je Skukova rustikalna ločna kolona, ki so jo v obdobju med obema vojnama podrli, razširili in predelali tako, da so iz starih klesancev sestavili visoka pokončnika, na njima pa so ulili betonsko preklado, ki z ometom na čelni strani približno posnema vzorec starih rustikalnih portalov z ravno

preklado.

V celoti zidani ali betonirani pa sta na primer uvozni koloni pri Štucinovih v Ulici Milana Bajca št. 3 in nekdanja Deklevova, danes Drogeristova, Glavni trg št. 11. Obe imata posnete robove in lažni sklepni kamen. Razlika med njima je v glavnem le v tem, da ima prva ravno preklado, druga pa plitvo trikotno zaključeno.

Portali z ravno preklado in sklesanim trikotno zaključenim čelom ter z napuščem

Nekakšen križanec med portali z ravno preklado in portali s trikotno zaključeno preklado so portali oz. kolone, ki imajo ravno preklado, na kateri je sklesano trikotno zaključeno čelo, nad njo pa še profiliran napušč. Zgled zanj je uvozna kolona nekdanje Vinarske in sadjarske zadruge Vipava z letnico 1877, o kateri smo že pisali v uvodnem prispevku v 33. številki Vipavskega glasa. Podoben ji je samo še hišni portal nekdanje Petrovščeve hiše, Beblerjeva ulica št. 2, z letnico 18 / 59, vmes pa izbočen IHS s križem v izbočeni pravokotni kartuši z ločno izpahnjanimi stranicami. V kartuši sta pod sladkim imenom namesto običajnega srca začetnici "IC", kar je zelo redek primer. Zelo lepi sta bazi tega portala, ki imata čelno stran razdeljeno na dve polji: v gornjem vglobljenem je skoraj kvadraten izbočen romb, spodnje pa je nasekano v obliki goste diagonalno pletene mreže. Tečaji, ali po starem "kankrji", na čelni strani pokončnikov pričajo, da je imel portal nekdanj tudi zunanje vratnice.

Portali s trikotno zaključeno ravno preklado

Za kmečko stavbarstvo Krasa in Vipavske doline sta bila v 19. stoletju najbolj značilna portal in kolona s trikotno zaključeno preklado. Zlasti pri kolonah, ki imajo dolge preklade, pogosto nastopajo tudi konzolni kapiteli. Gorazd Makarovič, ki uporablja izraz "Portali s preklado v obliki trikotnika z navpično odrezanima spodnjima ogliščema", piše v Slovenski ljudski umetnosti, da so se pojavili v kmečkem stavbarstvu ob prelomu 18. in 19. stoletja. Kot dva najstarejša neposredno datirana portala v tej obliki

navaja portal z letnico 1792 na Razdrtem, h. št. 41, in portal z letnico 1809 v Kreppljah pri Dutovljah, h. št. 24. (7) Že na bližnjih Vrheh, deželici med Vipavsko dolino in Krasom, na katere stavbarstvo je vplivala bližina kraških kamnosekov, pa zasledimo še dve zelo zgodnji letnici na trikotno zaključenih prekladah: v Jakovcah št. 8 letnico 1790 na portalu hrama, na Krtinovici št. 3 pa letnico 1795 na že podrti koloni. Takih portalov in uvoznih kolon borjačev, klonic ali drugih gospodarskih poslopij iz prejšnjega stoletja je na Vipavskem največ po vaseh, ki so bližje Krasu. Danes so te kolone tako rekoč razpoznavni znak teh vasi in njihove arhitekture. Iz tega stoletja pa jih je največ na območju vasi Podnanos, Podbreg, Podboršt, Orehovica, Loke, Lozice, kjer je bila tradicija 19. stoletja najbolj zakoreninjena (zasluge za to pa gre v veliki meri pripisati plodoviti rodbini "štancarjev" Žoržev iz Podnanosa, ki so zadnje take kolone iz nanoškega kamna klesali še v tridesetih letih tega stoletja).

Portalov s trikotno zaključeno preklado, ki so tako značilni za kmečko stavbarstvo Gornje Vipavske doline, je v nekdanjem trgu Vipavi razmeroma malo in so razporejeni predvsem v bolj kmečkih predelih oz. "gasah", zunaj precej nedotaknjenejšega starejšega trškega jedra ali pa v njegovih manj vidnih zadnjih, dvoriščnih fasadah. Zanimivo je - in se ujema s prejšnjimi splošnimi ugotovitvami o razprostranjenosti tega tipa portalov - da je najstarejša taka datirana vipavska kolona pri nekdanjem "Živcovem malnu" ob manški cesti, danes Goriška cesta št. 2 - torej tista, ki je najbližja Krasu, odkoder je tudi prišla. Ta

Uvozna kolona "Živcovega malna",....

zelo lepo izdelana in okrašena kolona vodi v prostrano vežo, tlakovano z ogromnimi pravokotnimi škrlami iz sivoga kamna, kamor so nekdanj mlevci zapeljali vozove z žitnim zrnjem. Sredi masivne preklade je v izbočeni kartuši v obliki ležečega pravokotnika s polkrožno izpahnenimi stranicami skoraj obvezno znamenje takih kolon - IHS s križem in srcem. Posebnost tega sladkega imena je, da je križ še podvojen in v spodnjem delu debla okrašen s stilizirano vejico na vsaki strani. Iz spodnjih kotov kartuše se na oba kraja razpletata olistani košati vejici, ki ju na vršičkih krasijo raznovrstni cvetovi in popki. Tako in podobno rastlinsko okrasje je tudi pogostno pri tem tipu preklad oz. kolon. Dosti bolj redko je videti okrasni poševnoprogesti trak ob robovih preklade, ki se - s prekinitvijo na konzolnih kapitelih, okrašenih s šesterolistno rozeto - nadaljuje tudi na pokončnikih. Neobičajno je tudi mesto razdeljene letnice 18 / 49 ob gornjih robovih preklade - navadno je letnica nad spodnjim robom ali je vsaj vzporedna z njim. Prava uganka pa se zastavlja pri branju gospodarjevega imena: na levi strani je v pravokotniku v bohoričici vklesano osebno ime "FRANZ ZE", na desni pa "SHIVIZ SMOZIII" (če smo prav prepisali). Levi del najbrž lahko, kljub delitvi besede, beremo kot France, na desni sledi priimek Živic, ne znamo pa si pomagati pri zadnji besedi. (Morda bi jo znal razložiti kdo izmed bralcev?)

Naslednja datirana kolona s trikotno zaključeno preklado in konzolnima kapiteloma, z letnico 1869, se skriva pod ometom v stranski fasadi hiše oz. borjača, Glavni trg št. 12. Na dokaj nejasni fotografiji,

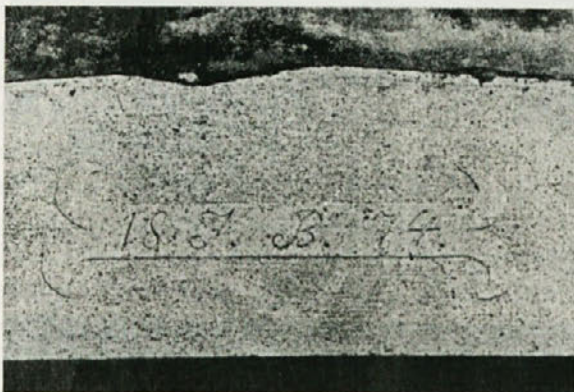

... ki s svojim okrasjem govori o mojstrstvu in stilu bližnjih kraških kamnosekov.

ki jo hrani Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Novi Gorici, je mogoče s povečevalnim steklom razbrati na prekladi poleg letnice še IHS v sončnem krogu, ki je tudi značilen okras takih kolon.

V Ulici Vojana Reharja št. 7, p. d. pri Hribovih, se je, umaknjena pod "velb", pritajila največja kolona s trikotno zaključeno preklado v Vipavi. Postavil jo je 1888. leta premožni Štefan Hrib, ki je prišel v Vipavo z Vrhov. V primeri s prejšnjima je zelo preprosta, brez vsakršnega okrasja, ima le lakoničen napis (brez kartuše) na sredi preklade: "18 SH 88". Njena svetla višina je 296 cm, svetla širina pa 379 cm, medtem ko so istovrstne mere velike Perhavčeve kolone v Vojkovi ulici št. 18 "samo" 280 in 260 cm. Tudi Perhavčeva, ki je zadnja kolona tega tipa v Vipavi, že iz tega stoletja, je dokaj preprosta, a je bolj fino izdelana in ima nad napisom "19 BMP 02" v slabo vidni kartuši hišaste oblike še sladko ime Jezus s križem in nenavadno majhnim srcem. Redke trojne začetnice BMP pomenijo nekdanjega vipavskega župana Bogomirja Mira Perhavca. Kot posebnost, ki pa ni v zvezi s tipologijo portalov, omenimo še dva para navpičnih utorov na notranji strani obeh podstavkov kolone, ki spominjata na nekdanje povodnji v Vipavi: vanje so vzporedno vstavljali par žaganic, mednje pa nasipali peska ali žagovine, da je zapirala pot narasli vodi.

Ne smemo pozabiti še lepe kolone pri Bajcovih, Ulica Milana Bajca št. 14, z napisom "18.J. B. 74." Ta napis je vklesan v kartuši, ki je na krajih nesimetrično sidrasto razcepljena. Različice te zanimive kartuše so doma na območju Vrhpolja, Budanj, Dupelj, Zemoni... V Vipavi sta

Zanimiva napisna kartuša na Bajcovi koloni.

podobni še Na Hribu št. 6 (na vzdianem kosu ravne portalne preklade z letnico 1857) in na portalu z ravno preklado pri Pirjevčevi hiši, Vojkova ulica št. 17. Slednja kartuša je opazno izbočena in vanjo je poleg začetnic "A. P.(irjevec)" vklesana najmlajša letnica na vipavskih portalih: "1927". Za obliko tega napisa in za duha tistega časa sta značilni oglatost in trdota.

Hišnih ali hlevskih in podobnih portalov s trikotno zaključeno preklado je prav tako malo in jih lahko naštejemo na prste ene roke. Nekateri imajo tudi konzolne kapitule. Dva taka portala sta Prelcova v Ulici Milana Bajca št. 6: eden ima napis "P.J. 1886" v preprostem okvirju na prekladi in lepo oblikovani izbočeni rozeti na konzolnih kapitelih, drugi, ki je brez konzolnih kapitelov, ima na prekladi v enakem okvirju samo IHS, brez običajnega križa in srca. Oblika okvirja in ponovitev enakih rozet, tokrat na podstavkih pokončnikov, kaže, da sta portala sočasna. Pri sosednji hiši št. 6 je zopet preprost portal istega tipa z letnico

Visok hišni portal s pokončnikoma na podstavkih in s trikotno zaključeno preklado, kakršni so bolj značilni za vaško okolico Vipavskega trga.

"18 70" brez okvirja na prekladi in z okrasnima romboma na podstavkih, kar je tudi zelo pogost okras na portalih 19. stoletja. Tej skupinici se pridružuje še preprost portal Na Hribu št. 39, katerega posebnost je velik in izpisan napis v

pravokotnem okvirju: "MATIJA MIHELČIČ / 1896." Da bomo izčrpnješi, omenimo še nedatiranega na dvoriščni strani veže pri Krhnetovih na Glavnem trgu.

Portali z lokom na oslovski hrbet ali hrbitčasti portali s sklepnim kamnom

Ta redka oblika portalov je v Vipavi v neki posebni, potlačeni, široki različici nenavadno bogato zastopana in pomeni pravo kamnoseško in stavbarsko znamenitost ter estetsko doživetje. Pri Silvestrovih, Vojkova ulica št. 20, jih je namreč kar pet: večji in masivnejši glavni ter dva para ožjih in vitkejših stranskih, ki se držita skupaj kakor siamska dvojčka. Glavni portal ima masivni bazi v obliki prisekane

Petero Silvestrovih portalov s posebno različico zaključka na oslovski hrbet.

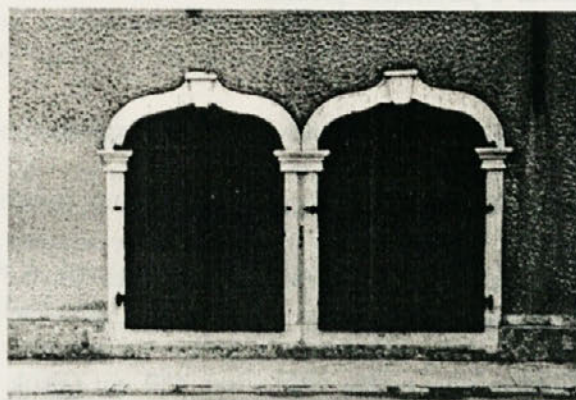
piramide, levi par portalov ima običajne kvadraste baze, desni par, ki je nekoliko nižji, jih nima. Vsi portali imajo profilirane kapitule (stranski imajo celo dva skupna), na katerih slonijo hrbitčasti loki, zgoraj sklenjeni s sklepnimi kamni s "krniži". Na sklepnem kamnu glavnega portala, ki ima višji in bolj profiliran "krniž", sta začetnici "J. T." v pisanih črkah, ki pri nas niso ravno pogostne, in letnica 1860. Stranski portali imajo zunanje pločevinaste vratnice, glavni portal pa ima trikrilna lesena vrata.

Ločni portali s sklepnim kamnom, nadločnima poljema in napuščem

Pri Rajkotovih ali Graharjevih, levo od Silvestrovih portalov, je danes edini primer polkrožnega portala s sklepnim kamnom, nadločnima poljema in napuščem v Vipavi, o katerem smo tudi že nekaj napisali v prvem prispevku. V Vipavi učinkuje nekako

tuje s svojo obliko, s pisanimi črkami na sklepnem kamnu ("V. B. / 1912") in s cvetnima vejicama v nadločnih poljih. Podobnih portalov pa vidimo precej ob glavni cesti Ljubljana - Trst v večjih krajih, kot so Logatec, Planina, Postojna, Razdrto..., tako da lahko domnevamo, da se je njegov naročnik zgledoval po njih.

V Vipavi mu je podoben samo portal pri zadružni hiši na Trgu Pavla Rušta št. 3, ki ima na majhnih poljih nad elipsastim lokom izbočeni osemlistni rozeti in letnico 18 / 50. Kot smo doslej opazili že na nekaj portalih, je tudi na tem, na sklepnem kamnu, še ena, precej mlajša letnica "1913", ki ji ne vem vzroka. Obstajal pa je še en portal, močno podoben onemu pri Rajkotovih. Njegova podoba je ohranjena na razglednici

iz leta 1915, ki kaže občinsko kopališče v Vipavi oz. Vilo Ano.

Jarmičasti portali

O jarmičastih portalih, ki imajo preklado podobno volovskemu jarmiču (za enega vola), niti ne moremo govoriti v množini, ker gre samo za en osamljen primer. To je zdaj deloma zazidan in v okno spremenjen nedatiran portal, ki je nekdaj vodil na še ohranjen kamnit konzolni balkonček na dvoriščni strani hiše Kariževih, Vojkova ulica št. 26. Na vsaki strani ima še okno z enako oblikovano preklado, tako da vse tri fasadne odprtine tvorijo skladno celoto. Ta oblika je na Vipavskem silno redka, je pa zelo pogostna v Ljubljani in njeni širši okolici.

Nekoliko podoben temu je še bolj skrit nedatiran portal pod "gankom" hiše v Ulici Milana Bajca št. 12, ki se je morda tudi

navdihoval ob zgledih iz osrednje Slovenije.
Še nekaj ločnih portalov iz začetka 20.

Pri Kariževih v Vojkovi ulici je (bil) na "ganku" edini portal z jarmičasto preklado.

stoletja

Če drži podatek iz Vipavskega glasa št. 31 (8), da so 1912. leta zidali vojašnico pri Vili Ani, sodi v tisto leto tudi najvišji portal v Vipavi. To je visoki neprekinjeni (brez kapitelov) (9) polkrožni portal stavbe v zadnjem delu južne vojašnice, v kateri je menda bila nazadnje vojaška ambulanta. Čeprav ima svetlo višino kar 422 cm (širok pa je samo 139,5 cm), nima baz in je od

Največji, polkrožni portal v Vipavi, ki sega še v prvo nadstropje poslopja v nekdanji avstrijski južni vojašnici - danes slika nekega razpada.

tal do vrha zelo globoko, a enostavno profiliran. Njegov "sorodnik" je enako profiliran portal v gornjem delu niza nekdanjih Mayerjevih hiš, danes otroški vrtec v Beblerjevi ulici št. 17, ki pa se razlikuje od njega po visokem segmentnem loku in robatem baročno oblikovanem sklepnem kamnu ter po tem, da ima tudi bazi. Na dvorišni strani stavbe je preprostejša in masivnejša izvedba tega portala, brez profiliranja podbojev in loka in brez sklepnega kamna.

Sklep

Tako smo prišli do konca našega poskusa kronološkega in tipološkega opisa vipavskih portalov. Upam, da je dokaj obširen prikaz te pomembne sestavine naše kamnite kulturne dediščine pomagal zbuditi in utrditi zavest Vipavcev o njenem pomenu za identiteto domačega kraja in spoznati v njej vrednoto, ki ima širši slovenski pomen in ki jo je treba ohraniti prihodnjim rodovom.

S tem seveda ta tematika še zdaleč ni izčrpana. Kdaj kasneje bi morda posvetili poseben prispevek vipavskim portalom, ki jih ni več (nekateri smo že omenili), a so se ohranili vsaj deloma, kot spolije (10), ali so bili preseljeni ali pa jih lahko vidimo še na starih razglednicah, fotografijah ali zvemo o njih iz raznih zapisov in iz spomina Vipavcev. Ko bo mogoče zbrati iz vipavskih arhivskih virov še kaj podatkov o njihovih ustvarjalcih, kamnarjih oz. kamnosekih, bi kazalo napisati tudi kaj o njih. Da je vredno pisati o tem, bom navedel samo droben podatek za vojvodstvo Kranjsko, ki ga je objavila Matica slovenska leta 1866: "Prostranejši lomi nahajajo se pa večidel samo v Kranjskem in Vipavskem okraji (po 7), kjer biva tudi največ kamenjarjev (v deželi vseh skupaj 38)..." (11)

(Nadaljevanje kdaj drugič)

Božidar Premrl

Opombe:

- 1) Črka N v imenu ANDRI ima poševnico obrnjeno narobe, od leve pokončnice do desne navzgor, kar ni osamljen primer pri starih klesanih napisih. Črkovna znaka Zh se bereta kot č. Zadnja številka pomeni hišno številko 116.
- 2) V prevodu klasičnega filologa in podraškega župnika Otmarja Črnlogarja.
- 3) Nekaj napisov, v katerih je letnica izražena s kronogramom in "prevodom" v arabske številke, je znanih tudi s sosednjega Krasa. Milko Matičetov v nizu prispevkov z naslovom Primorski ljudski napisi navaja po podatkih tomajskega župnika Albina Kjudra primer, ko sta v vasi Križ pri Sežani soseda in prijatelja Jože Macarol, p. d. Tončinov, in Jože Macarol, p. d. Ivanov, oba kamnoseka, sklesala pokopališki križ in vanj vrezala slovenski napis: "MAZAROLL / JOSEFA DVA / VKUP STA / NAREDILA / LETA CHRISH / NA XXX / JENER / 1840". Glej: Ljudski tednik, Trst 1950, številka 239, stran 8.
- 4) R. K., *Iz Ipavskiga terga* 3. grudna, Novice gospodarske, obertniške in narodne. V Ljubljani, v sredo 18. decembra 1861, list 51, stran 419.
- 5) Po pričevanju Ložičanov je bil na njihovi šoli slovenski napis z enako vsebino in so ga prav tako dali odklesati fašisti.
- 6) Po ustnem podatku g. Franca Kralja, zgodovinarja in župnika na Slapu, je zidava novega farovža trajala od leta 1845 do (verjetno) 1851.
- 7) Gorazd Makarovič, *Slovenska ljudska umetnost*, Ljubljana 1981, stran 14.
- 8) Uredniški odbor: *Kako smo živeli in gradili VIPAVO*, v: *Vipavski glas* 1994, št. 31, stran 7.
- 9) Nепrekinjen lok je tisti, ki ga ne prekinjata ne kapitela ne sklepni kamen, ampak poteka neprekinjeno, sklenjeno.
- 10) Spolija je fragment starejše stavbe ali umetnine na poznejših stavbah. Glej leksikon *Likovna umetnost*, Ljubljana 1979, stran 243.
- 11) *Vojvodstvo Kranjsko v zemljepisnem, stičnem in zgodovinskem spregledu*. Po spisu Jožefa Erben-a. Izdala in založila Matica slovenska v Ljubljani. 1866

PREDSTAVLJAMO VAM

Ivan Poniž – upokojeni vipavski zidar

Ivan Poniž, rojen 11. januarja 1911, je moj stari tata. Njegova življenjska zgodba je zelo zanimiva, zato sem jo na kratko opisala.

V uk za zidarja je stari tata stopil pri 15. letih, ker je bilo zidarstvo že prej v družini. Zidarji so bili namreč tudi njegov oče in očetova brata. Za vajenca ga je sprejel stric Jože Krhne, učna doba za zidarskega vajenca pa je trajala 3 leta. Poleg starega očeta sta se takrat učila še Alojz Furlan in Alojz Polh, oba s Slapa; k mojstru Krhnetu pa je hodilo delat tudi več zidarjev iz Budanj.

Prvo leto so vajenci samo stregli starejšim zidarjem, šele kasneje so dobili žlico in kladivo, da so lahko poprijeli za delo. Delali so različna dela, od hiš do cest, za različne stranke (privatne, vojsko, občino...). Mojster Krhne je od vojaške komande (Genio militare - Udine) prevzel izdelavo vojaške ceste v Sanaboru, istočasno pa so delali tudi cesto na Suhi vrh na Nanosu.

Najprej je bilo potrebno teren minirati in nato tlakovati s kamenjem. Ceste so bile tako široke, da so se po njih lahko vozili z avtomobili. Ker so pri delu potrebovali tudi vodo za mešanje betona in cementa, so morali narediti tudi "štirne" pod Lozo v Češnovcu. Material pa so jim prinašale vojaške mule. Ko je bila cesta zgrajena, so nanjo postavili še kilomske kamne z napisi, ki jih je izdelal kamnosek Tomažič iz Vrhpolja.

Pri stricu je stari ata delal 12 let, šele potem je lahko delal sam. Pri stricu so delali še: Anton Tomažič (Rešeta), Franc Gril, Ivan Židanik, Gregor Nadlišek, Karlo Tomažič, Feliks Šmuc in Janez Raspor. To so bili starejši zidarji, ki niso bili zavarovani, razen če so delali vojaška ali občinska dela; medtem ko so bili vajenci zavarovani. Poleg najrazličnejših del se stari ata spominja, da so postavljali izredno veliko kamnitih okvirjev (vajngarjev), ker so bili takrat zelo v "modi". Izdeloval jih je kamnosek Matija Tomažič, ki je imel svojo kamnoseško delavnico v Vipavi; naredil pa je tudi spomenik vojakom iz Vipave, padlim v 1. svetovni vojni, ki stoji na sredini pokopališča. Izdeloval ga je kar dve leti in dva meseca. Spominja se tudi, kako so v veliki naglici postavili spomenik Dragu Bajcu. Sprva niso vedeli, kdo je spomenik poslal. Kasneje pa so izvedeli, da so to storili Dragotovi sošolci. Kamen, iz katerega je narejen, je s Krasa. Glava na vrhu spomenika je delo znanega slovenskega kiparja Franceta Goršeta. Spomenik so ponoči pripeljali na pokopališče in Dragov oče je prosil očeta mojega starega tata in Ivana Židnika, da bi naslednji dan spomenik postavili. Takoj zjutraj so pripravili več rabljenih kamnitih okvirjev za temelje in v naglici postavili spomenik. Betoniranje temeljev za spomenik bi namreč trajalo predolgo. Delo so tako končali popoldne ob 15. uri, čeprav so jim italijanske oblasti povzročile precej težav.

Povedal mi je še en zanimiv dogodek iz časov, ko so imeli glavno besedo Italijani. Zidarji so od oblasti dobili naročilo, naj v Podskali (pri kamnolomu) v predoru proti jezeru zazidajo glavni izvir, tako da bi več vode steklo v Podfarovž, Belo in Črncevo jamo. Vendar se ideja ni izkazala za pametno. Voda ni odtekala, kot so načrtovali oblastniki, ampak se je nabirala v jezeru in so morali zid zminirati.

Izredno velik zalogaj za zidarje je po drugi svetovni vojni pomenila zidava združnega doma. Vipavskim zidarjem so na pomoč priskočili tudi zidarji s Krasa. Žalostno pri tej gradnji pa je bilo to, da so morali podreti znamenito cerkev sv. Marka v Podskali in so kamenje porabili za zidanje združnega doma. Ostalo kamenje, ki so ga potrebovali, so lomili v kamnolomu v Vrhpolju. Stopnice ter dva okrasna kamnita stebra, ki stojita na zidovih pred vhodom, so pripeljali s Krasa. Postavljala sta jih Alojz Furlan s Slapa in stari tata. Zidarjem so z udarniškim (prostovoljnim) delom na pomoč priskočili delavci iz kleti (stare vinarske), z žage, iz bolnice in nekateri domačini. V glavnem so mešali malto in jo nosili zidarjem, opravljali pa so še druga, preprostejša dela. Franc Bavčar iz Vipave je za gradnjo podaril opeko, železne travete in betonsko železo. Gradnja je trajala poldrugo leto, stari tata pa je za pridnost dobil denarno nagrado. Ko je bil dom pokrit, ga je prevzelo podjetje združnih domov s cele Primorske. To podjetje je kasneje po naročilu države

Člani podjetja REMONT VIPAVA leta 1952

prekinilo zidavo domov, ki so bili v začetni fazi gradnje, za ostale pa je dovolilo dokončanje. To se je najprej zgodilo v Ajdovščini, medtem ko so v Vipavi, Budanjah in Šempasu lahko končali gradnjo.

Med gradnjo združnega doma je bilo ustanovljeno podjetje Remont, ki so ga ustanovili vipavski zidarji in Gabrijel Černic, ki je bil šef podjetja. V podjetje so dobivali naročila za delo, tako da so delavce lahko razporejali. Če so delali kje daleč, so ostali kar tam

za več časa, niso se vračali domov vsak dan.

Remont je imel pisarno najprej na občini (kjer je sedaj pošta), potem pa pri Hrovatinovih nasproti krajevne gostilne. Skladišče so imeli v Majerjevi hiši pri cerkvi in na Skukovem vrtu (v magazinu iz prve svetovne vojne). Kasneje je Remont kupil parcelo, kjer stoji danes podjetje Zidar. Najprej so naredili apnenice (jame) za apno, pesek, gramoz in za les. S časoma so za material naredili pravo skladišče, po dveh letih pa so začeli graditi še pisarne. V začetku je bilo zaposlenih 45 zidarjev, kasneje pa vedno manj. Stari tata je bil tam zaposlen do upokojitve leta 1971.

Še v pokoju pa je svoje delo opravljal z velikim veseljem. posebno je bil iskan za gradnjo zidanih štedilnikov, peči, ter za popravljanje streh po burji in močnih nalivih.

Aleksandra Poniž

IZ NAŠE OBČINE

PRAZNOVANJE OBČINSKEGA PRAZNIKA IN DNEVA DRŽAVNOSTI V NAŠI OBČINI

Novonastala občina Vipava je letos prvič praznovala svoj občinski praznik, 26. junij. Praznovanje je potekalo 25. junija, na dan, ko v Sloveniji praznujemo dan državnosti. Slavnostni govornik je bil župan Ivan Princes, ki je v svojem govoru spregovoril o problemih gospodarstva v občini, o gospodarski infrastrukturi in o družbenih dejavnostih. Osrednji del proslave je bil namenjen podelitvi občinskih priznanj, ki sta jih podelila predsednik Občinskega sveta g. Goran Kodelja in župan g. Ivan Princes.

Podjetje Agroind Vipava 1894 je prejelo najvišje občinsko priznanje - priznanje občine Vipava.

Pod imenom Agroind Vipava 1894 je skrita vez, ki že več kot 100 let povezuje vinarje, vinogradnike, poljedelce, živinorejce in sadjarje Vipavske doline in širšega slovenskega prostora.

Podjetje Agroind vedno prisluhne potrebam kraja in občine s tem, ko čuva avtohtono poreklo vipavskih vinskih sort, spodbuja razvoj mlekarstva, sodeluje pri gradnji komunalnih objektov v občini, takih, ki služijo tako podjetju kot tudi prebivalcem občine (omeniti je potrebno, da je Agroind pobudnik gradnje biološke čistilne naprave Vipava) in reže kruh številnim občanom, ki so našli zaposlitev v podjetju. S svojimi vrhunskimi vini in kvalitetnimi mlečnimi izdelki pripomore k temu, da je ime naše občine znano širom po Sloveniji, zato si Agroind Vipava 1894 zasluži najvišje občinsko priznanje za uspehe na gospodarskem področju in za pomoč pri razvoju občine Vipava. Pomemben delež ima to podjetje tudi pri razvoju turizma v občini, zato pričakujemo, da bo med drugim tudi nosilec Vinske ceste skozi naše območje.

Centru za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka iz Vipave je bila podeljena plaketa občine.

Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka Vipava pomeni invalidnim otrokom istočasno šolo in dom, kjer se vzgajajo in usposabljujejo za življenje. Center pa je tudi mesto, kjer se gradi most zaupanja in ljubezni.

Občina Vipava je ponosna na tridesetletno delo Centra in se pridružuje misli zaposlenih v Centru, ki se glasi:

V vsakem od nas naj se prebudi in rodi topla želja po sprejetju drugega bitja. Naj ob njem rastemo in zorimo. Naj se ob njem počutimo srečni, pa čeprav je drugačen od nas.

Lovska družina Nanos je prejela plaketo občine

Lovska družina Nanos letos praznuje 50. obletnico obstoja in uspešnega delovanja. Da je nanoško lovišče bogato z divjadjo, tako po količini kot tudi po pestrosti, je v veliki meri pripomogla ravno LD Nanos, ki dobro gospodari in vlaga v lovišče.

Za člane LD Nanos lov ni zgolj hobi, temveč ljubezen do narave in okolja sploh, saj niso samo lovci, temveč tudi naravovarstveniki, ki s svojo dejavnostjo povezujejo človeka in naravo kot tudi ljudi med seboj.

SGP Primorje iz Ajdovščine je bila podeljena plaketa občine

SGP Primorje že vrsto let sooblikuje podobo naše občine. Ustanovljeno je bilo leta 1946 v Vipavi. S svojo gradbeno operativo, projektivo in mehanizacijo je gradilo, gradi in bo gradilo objekte na našem območju. Poudariti je potrebno, da podjetje gradi biološko čistilno napravo v Vipavi, prevzelo je dozidavo in adaptacijo Osnovne šole v Vipavi, uredilo most čez reko Vipavo, pomembno vlogo pa ima tudi pri gradnji avtoceste.

V počastitev 50. obletnice njihovega obstoja jim je občina Vipava podelila plaketo kot priznanje za njihovo strokovno in kvalitetno delo.

SGP Primorje s svojim kvalitetnim delom ne gradi mostov v oblakih, ampak objekte, ki predstavljajo most k napredku v občini.

Pokojni Anici Preprostovi je bilo podeljeno občinsko priznanje častni občan

Gospa Anica Preprostova je dolga leta izkazovala neizmerno ljubezen do slovenskega jezika, ki jo je prenešala na številne učence v osnovni šoli v Vipavi. Bila je gonilna sila in duša kulturnega življenja kraja vsa desetletja po drugi svetovni vojni. Režirala je številne igre, proslave in literarne večere ter skrbela za kulturno izobraževanje nastopajočih in osveščanje poslušalcev. Učila je kmete, delavce pa tudi učitelje in profesorje.

Gospa Anica Preprostova nas je žal zapustila 23. januarja 1989 leta, a nas je spomin na njeno požrtvovalnost na kulturnem področju zavezal, da ji podelimo priznanje, kajti komur je sveta slovenska beseda in kultura in zanjo tudi živi, tega naj se spomnijo tudi generacije, ki se ne bodo mogle neposredno srečati z njenim bogatim izročilom.

Praznovanje občinskega praznika in Dneva državnosti se je nadaljevalo in končalo s pestrim kulturnim programom, ki so mu gledalci navdušeno prisluhnili.

Spoštovani vsi, ki ste sodelovali pri pripravi praznovanja občinskega praznika in praznovanja dneva državnosti!

Občina Vipava je praznovala svoj praznik, 26. junij.

Slavnostna seja in kulturni program je bil v javnosti z odobravanjem sprejet, predvsem po zaslugi nastopajočih in vseh, ki ste vložili nemalo truda v pripravo praznovanja.

Za Vaše sodelovanje se Vam v imenu Občine Vipava in svojem imenu iskreno zahvaljujem.

*župan
Ivan Princes l.r.*

VOLITVE V SVETE KRAJEVNIH SKUPNOSTI NA OBMOČJU OBČINE VIPAVA

Za nami so volitve v svete krajevne skupnosti z območja občine Vipava.

Tako so krajevne skupnosti v naši občini dobile nova vodstva, in sicer toliko članov sveta, kot so jih določila "stara" vodstva v posameznih krajevni skupnostih.

Volilna udeležba je bila v povprečju 53,33 %.

Tudi krajevna skupnost Vipava bo torej odslej delovala v novi sestavi:

1. Marta Rodman
2. Vincencij Lapajne
3. Branko Božič
4. Franc Koren
5. Jožef Ferjančič
6. Alojzij Kodelja
7. Ana Koren
8. Gizela Furlan
9. Štefan Rehar

Prva seja novoizvoljenega sveta bo predvidoma 10. julija 1996, takrat bodo člani izvolili svojega predsednika in podpredsednika.

Občina Vipava želi novim članom svetov krajevni skupnosti veliko uspehov pri delu, istočasno pa se zahvaljuje vsem občanom, ki so sodelovali pri volitvah.

Helena Popovič l.r.

IZ CUIO

Nova elektromotorna vozička

Otrokov razvoj je od rojstva dalje odvisen od njegove sposobnosti gibanja in raziskovanja okolja. Tako nabira izkušnje in razvija sposobnosti na področju gibanja, zaznavanja, učenja ter čustvenih in socialnih kontaktov.

Veliko število otrok z motnjami v razvoju ima težave ravno pri gibanju. Da bi jim omogočili večjo samostojnost pri premagovanju razdalj, uporabljajo različne pripomočke, kot so invalidski vozički, prirejena kolesa, različne hodulje in elektromotorni vozički.

V letošnjem januarju je podjetje z ortopedskimi pripomočki MI VAM iz Izole omogočilo preizkus elektromotronega vozička Fortress 1700 FS v obliki skuterja. Ugotovili smo, da tehnična izvedba skuterja omogoča dobro mobilnost v širšem življenjskem okolju, opremljen je z vrtljivim sedežem zaradi lažjega presedanja, krmilni sistem je

enostaven za uporabo. Zaradi okretnosti je primeren tudi pri nakupovanju v trgovini in pri drugih opravkih. Ne nazadnje - ta elektromotorni voziček izgleda veliko bolj "normalno prevozno sredstvo".

Danes je naša ustanova lastnik dveh elektromotornih vozičkov 1700 FS, obeh po zaslugi darovalcev. Za enega je prispevala sredstva FOUNDATION CHILDRELIEF FORMER YUGOSLAVIA iz Nizozemske, njen ustanovitelj pa je g. Dirk Leentvaar (fondacija je bila ustanovljena za begunske otroke iz BiH v Sloveniji). Drugega pa nam je podaril g. Dušan Ambrož, lastnik podjetja MI VAM iz Izole.

Obema darovalcema se iskreno zahvaljujemo.

Boža Madič

MESEC MAJ V CUIO

Mesec maj je za mnoge najlepši mesec v letu. Delavci centra smo se potrudili, da bi bil lep, poln radosti in veselih doživetij tudi za naše gojence. Kaj vse se je dogajalo v tem mesecu?

V začetku meseca nas je obiskal pevec Jan Plestenjak in nam zapel nekaj svojih pesmi, ki jih poznamo z njegovih kaset, skupaj z njim pa smo zapeli popularne slovenske popevke, narodne in otroške pesmice.

Z nami in za nas je čaral čarodej Grega iz Predvora in pričaral čudovito vzdušje sredi dopoldneva, ko smo se v trenutku zbrali v avli Centra.

9. maja so potekale 3. športne igre Specialne olimpiade Primorsko - Notranjske regije v Ilirski Bistrici, ki se jih je udeležilo 19 naših športnikov. S

tekmovanj v atletiki, elementih košarke in namiznem tenisu so se vrnili z desetimi zlatimi, šestimi srebrnimi in dvema bronastima kolajnama.

9. maj je dan zблиževanja evropskih narodov. Naša gojenka ga je s svojo mentorico preživela v Evropski hiši v Mariboru, kjer je na likovnem natečaju "Šport naj osrečuje ljudi različnih starosti" prejela za svoje likovno delo 1. nagrado.

V mesecu maju so nas zabavali kar trije popularni slovenski ansambli: Čuki, Kalamari in Malibu. Vzdušje je bilo enkratno, plesa in zabave pa imamo zdaj dovolj do poletja. Mesec maj je tudi mesec, ko se učenci pospešeno učijo in osvajajo nova znanja, pridobivajo nove izkušnje.

Skupina učencev se je odpeljala v Terme Čatež, da bi izkoristili učinke termalne vode, ki otrokom s cerebralno paralizo znižuje mišični tonus in jim omogoča lažje gibanje.

Strokovni delavci, ki so jih spremljali, so otroke učili skakanja, hoje, lebdenja in plavanja. Takšni izleti so koristni tako za otroke kot delavce, saj svoja znanja prenašamo drug na drugega, ga bogatimo z vajo in skupaj gradimo kvaliteto življenja vseh, ki so nam zaupani in našo pomoč potrebujejo.

V Črni na Koroškem je bila III. likovna kolonija, na kateri so majhni in veliki umetniki, otroci in mladostniki z motnjami v duševnem razvoju, ustvarjali umetnine in si nabirali nova doživetja. Na njej so sodelovali otroci in mladostniki ter njihovi mentorji iz zavodov za usposabljanje in oddelkov šol s prilagojenim programom iz Slovenije, Avstrije in Hrvaške. V Črni sta bila in ustvarjala v dolini Tople pod Peco tudi dva naša učenca - člana likovnega krožka, skupaj s svojo mentorico.

V Zavodu za usposabljanje invalidne mladine v Kamniku so organizirali zanimiv teden, posvečen afriški kulturi. En dan so Afriko

doživljali tudi naši mladostniki iz pošolske skupine. Bili so na delavnici afriške frizure, pekli krofke mahambri, pili kokosovo mleko in ob dokumentarnem filmu spoznali pokrajino, način življenja, obrede, oblačila in bivališča prebivalcev te črne celine.

“Potovanje v znano, a vendar neznano” so svojo ekskurzijo poimenovali učenci 8. razreda. Ogledali so si elektrarno na reki Hubelj, ribogojnico v Ajdovščini, kjer so jim prijazni ribiči dovolili, da so ribe hranili, za popotnico pa so jim nekaj rib tudi podarili. Sami so si jih nato pripravili v šolski kuhinji.

“Čeprav je naše potovanje trajalo le en dopoldan in smo vedeli, kaj gremo gledat, smo videli veliko stvari, ki si jih nismo znali predstavljati”, so mi povedali ob vrnitvi.

Učenci 1. razreda so en dan preživel na kmetiji v Dobravljah, učenci 5. razreda pa so si ogledali obronke kraškega sveta in Goriška Brda.

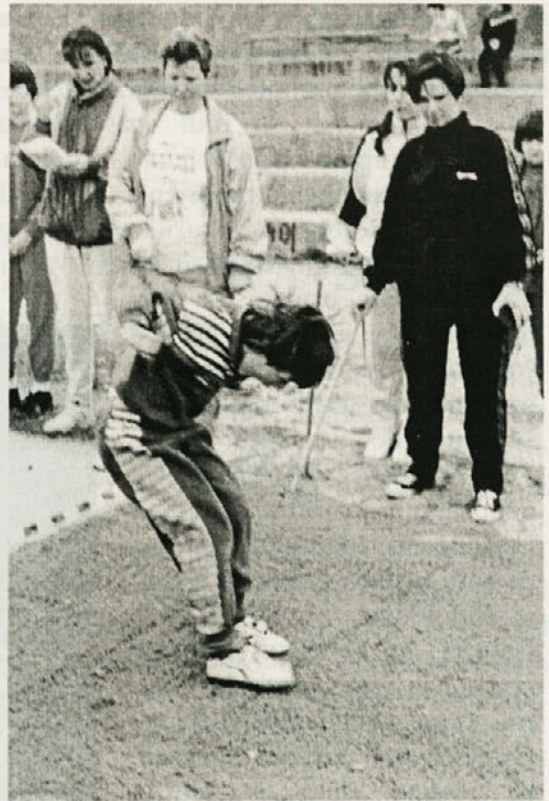
Konec meseca se nam je predstavila policija v okviru projekta “Policija za otroke”. Ogledali smo si lutkovno igrico Svetlane Makarovič Devet in dva, kjer so otroci na prijeten, igriv način neposredno spoznali, kakšne nevarnosti lahko prežijo na njih in kako in na kakšen način lahko poiščejo pomoč pri policiji.

Domači policisti so jim razkazali svoja vozila, delo s službenimi psi, največje veselje pa je bilo, ko so se lahko s policijskim motorjem peljali po dvorišču.

Predstavo je za gojence Centra in učence nižjih razredov OŠ Vipava finančno omogočila občina Vipava.

Dnevi v maju so minili, kot bi mignil. Bili so kot listi v knjigi, ki smo jih popisali, ne da bi en sam list ostal nepopisan. Bili so kot travniki polni cvetočih rož. Potrudili se bomo, da bo tak tudi zaključek šolskega leta.

Zdenka Fučka

POVEZOVANJE Z OKOLJEM

Veseli smo, da smo kot Center za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami vključeni v življenje kraja Vipava. Dijaki Škofijske gimnazije že nekaj let pod strokovnim vodstvom prijateljujejo z našimi gojenci. Za vse njih in tiste, ki se družijo z nami in jih

zanima drugačnost, smo v sredo, 19. junija, tik pred zaključkom šolskega leta, pripravili POGOVORE O DRUGAČNOSTI. Delavci Centra so jim predstavili otroke in mladostnike, ki svoje posebne potrebe, želje, načrte in usposabljanje uresničujejo v Vipavi.

Naši prijatelji pa so tudi skavti in taborniki. Za skupino mladostnikov, vključenih v pošolsko skupino usposabljanje z delom, so taborniki odreda "Mladi bori" iz Ajdovščine, pripravili dvodnevno taborjenje pri lovski koči nad Lokavcem.

Postavili so šotore in zakurili taborni ogenj, na katerem so si spekli hrenovke in krompir, nato pa ob pesmi, šalah in skečih doživljali čare poletne noči.

Taborjenje je uspelo. Za vse naše gojence je bilo prvič, da so noč preživel v naravi oziroma, da so jo prespali v šotoru. To je bila nova življenjska izkušnja in nepozabno doživetje.

Dvodnevno taborjenje pa so za naše učence pripravili skavti iz Ajdovščine.

Najprej so se s programom predstavili vsem otrokom Centra, ki so vikend preživljali na Gradišču nad Vipavo. Spoznali so veščine, delo in zabavo skavtov.

Tako učenci kot starši so zelo

zadovoljni z novimi oblikami dela in drugačnim preživljanjem prostega časa in druženjem z zdravimi vrstniki.

Organizacija in izvedba takih in podobnih akcij res zahteva od delavcev Centra dodaten trud in žrtvovanje prostega časa, vendar sreča v nasmehu in pogledu otrok odtehta vsak napor.

Nenazadnje pa se povezanost s krajem in ljudmi kaže tudi v njihovi pripravljenosti, da nam polepšajo dan. Že nekaj let nam vroč konec šolskega leta z odličnim sladoledom ohladijo lastniki bifeja pri Marjanci iz Vipave. Njihov sladoled je še posebej osvežilen...

Zahvalo pa smo dolžni tudi vsem tistim Vipavcem, ki se za trenutek ustavijo ob naših gojencih in jim namenijo lepo besedo, prijazen nasmeh, toplo misel...

Zdenka Fučka

KULTURNA IN ŠPORTNA DEJAVNOST

KVINTET SUMUS

Pesem jih je združila, jih usmerjala in tako je, kot bi mignil, minilo pet let skupnega ustvarjanja in uspešnega odelovanja. Pod vodstvom Damijane Božič - Močnik in kasneje (beri sedaj) Igorja Hodaka, je pevcem kvinteta Sumus skupna ljubezen do ubrane glasbe.

SUMUS pomeni, da SO, pet let so že bili, upajo pa, in mi vemo, da tudi še bodo.

Župan občine Vipava Ivan

Princes je ob njihovi peti obletnici dejal: "Življenje je križišče poti, ki vodijo v razno razne kraje. Ni naključje, da je pot, ki si jo nekdo izbere, pot uspeha. To lahko potrdijo pevci kvinteta SUMUS, ki že pet let zaradi svojega talenta, vztrajnega dela in ljubezni žanjejo pohvale in aplavz svojih poslušalcev, ljubiteljev glasbe."

Helena Popovič

PRVI CELOVEČERNI NASTOP VIPAVSKE FOLKLORNE SKUPINE

V soboto, 11. maja 1996, je imelo folklorno društvo Vipava svoj prvi celovečerni nastop. Na ta način smo želeli predstaviti, kar smo se naučili v zadnjem letu in pol, odkar naša skupina deluje. Na koncertu so sodelovali vsi člani društva, k sodelovanju pa smo povabili še sekstet pevk z Gradišča in narodnozabavni ansambel iz Višenj.

Koncert so začeli godci iz Višenj, nato pa je sledil preplet ljudskih plesov in domače pesmi, ki jo znajo gradiške pevke zapeti na samo njim svojski način. Višek večera pa je bil nedvomno trenutek, ko smo na oder povabili nekdanje člane folklorne skupine, ki je pod vodstvom g. Vere Poniž delovala pred 40. leti. Skupaj smo obudili spomine na pretekla leta

in na koncu še skupaj zaplesali. Sedanja folklorna skupina se je predstavila s štirimi spleti ljudskih plesov. Večer smo začeli s tržaškimi plesi in na začetku pozvali ljudi s pesmijo *Stu ledi*, s katero so se na Tržaškem pričenjale šagre. Sledili so belokranjski plesi. Tu so plesalcem pomagali tudi gledalci, ki so jih z vztrajnim ploskanjem spodbujali, da so splet resnično odplesali skoraj po zraku. Skupina "novih" plesalcev, ki plešejo pri skupini

od lanske jeseni, se je predstavila s spletom plesov iz osrednje Slovenije. Večer smo zaključili s spletom plesov iz okolice Gorice, na koncu pa so vsi plesalci skupaj zaplesali goriški štajeriš in tako zaključili svoj prvi celovečerni nastop.

Naj se na koncu zahvalim vsem, ki so nam pri našem delu ves čas pomagali, nam omogočili izdelavo noš, v katerih smo se na nastopu prvič predstavili. Posebna zahvala velja tudi folklornima skupinama iz Mokronoga in Novega mesta za posojene noše. V imenu vseh članov pa se zahvaljujem našemu predsedniku Antonu Goričanu za požrtvovalno delo v društvu in predvsem za društvo.

Omenila pa bi še tisto, kar smo ob velikem navdušenju kar pozabili. Dejstvo je, da je večina vaj za nastop potekala v ledenomrzli dvorani Lanthierijevega dvorca in pozneje v prav tako mrzli dvorani združnega doma. Kljub vsemu so mladi plesalci redno hodili na vaje ob sobotah zvečer in se odpovedovali večernim zabavam. Uspešen nastop in velik obisk je zato vsaj majhno plačilo za vse premražene ure v preteklem letu in pol.

Judita Podgornik

Teki za šolsko mladino v letu 1996

V nedeljo, 21. aprila 1996, smo v Vipavi in njeni okolici organizirali 1. tek (KROS) za vse kategorije, katerega se je udeležilo kar 230 tekačev. Ta tek se šteje, tako kot še ostalih 6, za Pokal severnoprimske lige. Medtem, ko to čitamo, moram povedati, da so se naši

tekači udeležili še tekov v Novi Gorici, Kobaridu, Ajdovščini in v Šempasu in bili povsod med najboljšimi, za kar jim iskreno čestitamo. Proge so za tekače osnovnih šol dolge od 500 do 2500 m, medtem ko se člani in članice pomerijo na progi, dolgi 10 km.

Cilj teh tekov je, da se jih udeležuje čimvečje število tekačev, ki si želijo izboljšati počutje, splošno kondicijo in dokazati, da lahko tudi oni uspešno premagajo določeno razdaljo. Seveda je končni cilj teh tekov redna vadba in kot trajna vrednota bolj športno življenje. Za to pa moramo biti zadosti motivirani, kar pa je velik problem, saj srednješolcev praktično na teh tekih ni videti.

Za organizacijo vipavskega teka, ki je bil že 3. tek za šolsko mladino v letu '96, smo prejeli pohvalo od tekaškega društva FILIPIDES iz Nove Gorice. Seveda pa tek ne bi uspel, če ne bi bilo tako lepega odziva podjetij iz Vipave in Ajdovščine, ki so prispevala majhna darila za prve tri uvrščene v vsaki kategoriji. Imeli smo kar 17 kategorij. Vsem sponzorjem in donatorjem se na tem mestu za njihovo materialno pomoč najlepše zahvaljujemo. Obenem se zahvaljujemo tudi vsem, ki so kakorkoli pomagali pri izvedbi prireditve (gasilsko društvo, planinsko društvo, kolesarski klub), saj je varnost udeležencev najvažnejša.

Tudi trase prog so udeleženci teka zelo pohvalili. Manjkale so le pogoste markacije, koliko proge je tekač že pretekel, oz. koliko proge je še do cilja.

Do zaključka tekov za šolsko mladino za leto '96 tako ostajata samo še dva teka, in sicer 8. junija v Trnovem in 28. septembra v Mirnu, kjer bo tudi končna razglasitev. Upajmo, da bomo imeli nekaj končnih zmagovalcev tudi Vipavci.

Najboljši Vipavci:

1. mesto Neža Pavzin, deklice 85,87
2. mesto Miloš Kodele, dečki 83,84
3. mesto Jožko Andlovec, dečki 83,84
3. mesto Deana Kodele, deklice 83,84
2. mesto Blaž Nabergoj, dečki 81,82
2. mesto Alenka Perhavec, deklice 81,82

Ekipno:

1. mesto VIPAVA 68 točk
2. mesto KOBARID 66 točk
3. mesto TOLMIN 58 točk

Danilo Pudgar

ZA DOM IN DRUŽINO

VIPAVSKE "BOGOMILE"

Poklicu matere in žene dajemo v Sloveniji še vse premalo pozornosti. Kako je pomembna vzgoja bodočih žena in mater tudi za obstoj majhnega slovenskega naroda, so se v Katoliškem izobraževalnem društvu v Vipavi zavedali že leta 1910, ko so ustanovili dekliški odsek z imenom "BOGOMILA". Obstoj in delovanje tega odseka sta popisana v zapuščini preminule članice "Bogomile", ki je skrbno hranila zvezek, kjer so zapisniki sej tega odseka od leta 1910 - 1914.

Že na prvi strani zvezka nas razveseli vzorna pisava in sledeči zapis: "Vipavska dekleta, zavedajoč se svoje velike naloge pripraviti se za svoj bodoči poklic kot gospodinje in matere, so sklenile ustanoviti dekliški odsek Katoliškega slovenskega izobraževalnega društva Vipava z imenom "Bogomila". V tem odseku naj se združujejo vsa poštena dekleta, katerim je sv. vera in čednostno življenje nad vse drago in sveto, kajti kakor so naše matere v dosedanem življenju našega naroda ohranile globoko vero in ljubezen do lepega življenja, tako hočejo tudi naše bodoče matere v srca svojih malih položiti najbolj globoko vero, ker so trdno prepričana, da more samo sv. vera in čednostno krščansko življenje ohraniti naš narod telesno, duševno in naravno krepak. Stoječ na tem trdnem temelju krščanstva, vedo naša dekleta, da je pripravljati se za bodoči poklic gospodinje in matere

najsvetejša dolžnost.

Delati za ljudstvo je dolžnost, katero pa izpolnjujejo z veseljem in lahkoto, ker vedo, da je njihovo delo blagoslovljeno od Boga in Marije, kateri so izročile same sebe in vso slovensko mladino, da ona KRALJICA slovenska brani ljudstvo, nji tako vdano in izprosi blagoslova trudu in znoju trpečega naroda, da pride do svojih pravic in lepše bodočnosti. In vipavska dekleta so naredila sveto zavezo: "ZVESTE OSTATI V DELU IN ŽIVLJENJU BOGU, MARIJI IN DOMOVINI!"

In zato je bila ustanovljena 10. aprila 1910 "Bogomila" v cerkveni hiši v prisotnosti dekana Lavriča. Ta dekliški odsek je ob ustanovitvi štel 47 deklet. Vsako leto so bile sprejete nove članice od 16. leta starosti dalje do vstopa v zakon.

Delovanje "Bogomile" je bilo izredno bogato, tako na duhovnem, kulturnem, verskem in narodnem, področju. "Bogomila" je organizirala razne izobraževalne tečaje, pevske vaje in vzgojne govore. V tamburaškem zboru je igralo 12 članic, ki so prvič nastopile leta 1912 na praznik sv. Štefana v Vipavi pod vodstvom kaplana Kapša. V "Bogomili" so na oder postavili igre Lepa Bara, Dekle z biseri, Ljudmila, Mater Dolorosa, Roza Jelodvorska in druge.

Tako so izgledale Bogomile v Batujah pred čitalnico. Žal vipavskih Bogomil nismo uspeli dobiti.

Na rednih sejah so članice brale ali recitirale pesmi iz slovenske poezije in mesečno poslušale vzgojne govore z naslovi: O gospodinjstvu, O dekliškem prijateljstvu, Kako naj govorimo, Politika na domačem ognjišču, O domovini in tujini, Kako postanemo dobre vzgojevalke naroda, O postrežbi bolnikov, O čipkarstvu, O lepem vedenju, O cvetlicah, O izobrazbi srca, Mladina in abstinenca in druge.

"Bogomila" je svetovala svojim članicam dobro čtivo iz knjižnice Izobraževalnega društva Vipava. Bila je naročena na Bogoljub, Naš

dom, Gospodinjstvo. Iz ljubljanske katoliške knjigarne je naročala Pravila dostojnosti in Mali protialkoholni katekizem.

Dekleta so se sestajala vsako nedeljo po popoldanski službi božji v cerkveni hiši ali v telovadnici Orla v Vipavi v stavbi Kmetijskega društva Vipava (sedaj stara vinarska zadruga). Vsa društvena glasila so objavljala v Bogoljubu. Posebno pozornost je "Bogomila" posvečala vzgoji za dom in domačijo, čutu za hišnost in svetovala, naj bi se dekleta ne odločala za tujino. Če pa je že prišlo do take izbire, je Bogomila držala stike tudi s tistimi dekleti, ki so se odselila v tujino. Sodelovanje z Marijino družbo je bilo seveda zaželjeno in vzorno, pa tudi s takratnimi Orli in Katoliškim izobraževalnim društvom. Kasneje se je "Bogomila" raztegnila še na sosednje vasi Zemono in Gradišče pri Vipavi.

Zapisniki sej se v ohranjenem zvezku končajo 1. maja 1914. V letnem poročilu za leto 1913 je zapisano, da je to leto poslušalo vzgojne govore skupno 550 deklet. Na četrtem občnem zboru "Bogomile" 18. januarja 1914 v dvorani Kmetijskega društva v Vipavi je imel govor z naslovom: "Spodobnost in vljudnost" (olika in omika) dekan Andrej Lavrič. Mladenkam je povedal tako: "Krščansko mladenko najbolj dičijo te štiri reči: **Spodobnost** je neka čednost, ki urejuje vsa naša dela, da so Bogu dopadljiva. V knjigi sv. pisma najdemo dosti odstavkov o spodobnosti. Spodoben človek ima svoj jezik v srcu, nespodoben človek pa ima svoje srce na jeziku. Vaša spodobnost naj bo znana vsem ljudem.

Spodobnost je zrcalo plemenito urejenega srca; kjer Kristus kraljuje v srcih, tam je prava spodobnost doma. **Varujmo se nečednega govorjenja**, kjer primankuje prave spodobnosti. Ljubimo pa tiste, ki se spodobno vedejo. Predvsem moramo imeti **strah božji**. Strah božji ureja naše srce, da je v soglasju z Bogom. Kdor ima svoje srce prav urejeno, ima dušni mir, ki se kaže tudi v zunanjih rečeh. **Vljudnost** je najbližja sestra spodobnosti. Vljuden človek nikdar ne govori kaj takega, da druge žali. Vljudnost izvira iz dobrega srca. Ljudje se motijo, ki mislijo, da je tisti vljuden, ki je v kakem mestu in nosi moderne obleke: to je samo zunanost. Prava vljudnost je v krepostnem srcu in zunanji spodobnosti. Vljudna mladenka se nikdar ne krega. Vzglede prave vljudnosti naj nam bo prebležena devica Marija, ki se je pokazala vljudno pri svoji sorodnici Elizabeti, katero naj vsaka mladenka posnema. Utrdimo svoje srce pri Jezusu, v tabernaklju, da ostanemo spodobnega in vljudnega vedenja in veselje svojim staršem.”

Koliko lepega in toplega je zapisala v ta droben zvezek članica “Bogomile” in koliko lepih naukov za življenje so prejele njene članice samo v letih 1910 - 1914. S tako vzgojo so vse članice “Bogomile” izžarevale v pozno starost vse, kar so se v mladih letih naučile. Sedaj komaj razumem, zakaj sem vedno odčudovala stare žene, ki so bile rojene tam okrog leta 1900 ali nekaj let prej. Do smrti se jim je poznalo, da so imele v mladosti lepo in dobro vzgojo, vsestransko oplemeniteno z vero, upanjem in ljubeznijo. Vse to so znale deliti vsem, s katerimi so živeli.

Tudi danes bi bila še kako potrebna dobra vzgojna šola za dom in domovino, kakor so jo dobila vipavska dekleta v “Bogomili”. Vzgoja dobrih mater je velika naložba za vsak narod, tudi slovenski.

Magda Rodman

Vera in luč in Sožitje

Gibanje Vera in luč že vrsto let hodi z roko v roki z društvom Sožitje, in vsako na svojem področju pomaga našim prizadetim prijateljem.

Letos je vipavska skupina gibanja Vere in luči praznovala 10-letnico obstoja. 21. aprila smo praznovali, na praznovanje smo povabili tudi druge skupine - prišli so naši prizadeti prijatelji s starši in sorodniki ter z mladimi in manj mladimi pomočniki s cele Primorske pa tudi iz drugih krajev Slovenije. Medtem ko so v prostorih župnijskega doma izdelovali lepe risbe, smo se starši in prijatelji pogovarjali. Nato smo vsi skupaj odšli v cerkev k skupni sv. maši, pri kateri smo risbe, ki so prikazovale naše delovanje, prinesli k oltarju. Pri maši smo vsi z vsem srcem sodelovali, po maši pa smo se v župnijskem domu skupaj poveselili, srečali stare znance, s katerimi se poznamo z romanj in letovanj. Prehojena pot naše skupine je bila uspešna, pridobili smo mnogo mladih prijateljev, mnogim prizadetim smo omogočili prejem zakramentov.

Srečanja Vere in luči imamo vedno tretjo nedeljo v mesecu, izmenoma v Ajdovščini in Vipavi. V maju srečanja nismo imeli zaradi papeževega obiska, v juniju smo zaradi izleta društva Sožitje imeli zaključno srečanje šele 23. junija - srečanje pred poletnimi počitnicami. Zaključno srečanje smo imeli pri lepi cerkvi Sv. Miklava v Klajnikih. Do tja nas je pripeljal avtobus, požrtvovalni prijatelji so pekli, medtem ko smo mi molili in bili pri maši. Vreme je bilo ugodno sveže, še dež se nas je usmilil in počakal...

Ne bi bilo prav, če se ne bi spomnili tudi g. Požarja, ki smo ga včasih, ko ni bilo duhovnika, da bi maševal na naših srečanjih, kar “sneli s kljuko”. Vedno se nam je rad odzval in pohvalil lepo sodelovanje prizadetih pri maši. Pogrešali ga bomo.

Društvo Sožitje pa je imelo zaključni izlet 15. junija. Vedite, naši dobrotniki, da smo del vaših prispevkov porabili tudi za to, da smo staršem in skrbnikom duševno prizadetih omogočili lep in zanimiv izlet po nižani ceni. Obiskali smo grad Snežnik s prelepim in zanimivim lovskim muzejem ter gosposkimi sobanami. Ustavili smo se v lepi naravi na Mašunu in Sviščakah, nazadnje pa smo obiskali le nekaj nad 700m visoko čudovito razgledno točko Tabor nad Zagorjem, naselje le nekaj hiš s cerkvico sv. Martina iz 15.

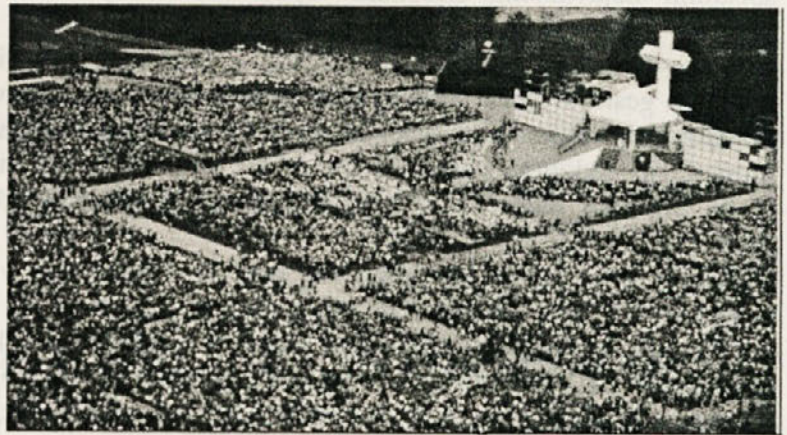
stoletja. Razgledana domačinka nam je cerkev odprla in povedala njeno burno zgodovino. Razgled je z ene strani na pivško kotlino, z druge strani na dolino Reke. Za ta dan prijetnega in poučnega razvedrila se tudi vam, dragi darovalci za Sožitje, iskreno zahvaljujemo! Spraševali pa smo se, kaj hodimo iskat po svetu, ko je naša dežela tako lepa!

Nada Kostanjevic

“KORAJŽA VELJA”

Trije pomladni dnevi leto njega meseca maja so pustili naši deželi neizbrisen in prečudovit pečat. Ko so “ivanščice” iz Vipavske doline najlepše cvetele in nas je ptičje žvrgolenje že dodobra prebudilo iz zimske dremavice, smo vsi nestrpno čakali častitljivega obiska ene najbolj uglednih oseb v svetu - poglavarja rimskokatoliške Cerkve in državnega voditelja Vatikana - papeža Janeza Pavla II. Tridnevno srečanje je bilo izraz spoštovanja in časti do majhne, a po njenih ljudeh in po njeni lepoti, velike države v osrčju Evrope. Poleg tega pa je obisk nosil še globlji pomen v potrditvi vere, ki jo Slovenci že tisoč dvesto petdeset let hranimo kot dragocen biser. Pa ne samo to: obiskal nas je človek, poln upanja in veselja, ki nas je znal vzpodbuditi, nam vlti korajže in mladim spregovoriti o resnici, svobodi in optimizmu na odgovorni poti v prihodnost.

Ko danes sreča mladega, ki je doživel prelepo praznovanje papeževega rojstnega dne v Postojni, kar ne more spregledati iskrenega veselja in velikega navdušenja. In res, to so bili nepozabni trenutki, ko se je breme ogromnega truda priprav spremenilo v bogato doživetje. Namen obiska svetega očeta v Postojni je bilo predvsem srečanje z mladino. Priprave na ta dogodek so potekale že veliko prej: mladinski in otroški zbori koprške škofije so se večkrat zbrali na pevskih vajah (npr. v Logu pri Vipavi, Vrhpolju), kjer so prepevali pesmi s kasete, posnete prav za to

priložnost. Prav tako so se združili tudi vsi starejši zbori in zapeli ob spremljavi orkestra, po župnijah so bile razne duhovne priprave, zbirali so prijave za posamezna srečanja s papežem, ipd. Težko pričakovani 18. maj je končno nastopil. Slabo vreme, ki so ga napovedovali vremenoslovci, se je iznenada spremenilo v sončen in vroč sobotni dan. Številni avtobusi, vlaki in osebni avtomobili so že dopoldne vozili proti Postojni. Nekaj metrov široka in nepretregana “kača” razposajenih romarjev se je vila od parkirišč do samega mesta prireditve na postojnskem letališču. Misel, da kdo ne bo našel poti, je bila nesmiselna, saj si le prisluhnil, od kod čudovite melodije mladinskega petja, in že si se lahko pridružil veseli skupini, ki je prepevala Siva pot, vodi me... Med romarji pa seveda ni bila le mladina, temveč tudi vsi tisti, ki se čutijo mladi po srcu in so to mladost tisti dan resnično doživeli. Mnogi so prihajali od doma peš, nekateri prav od daleč. Ob vhodu so marljivi skavti vsakemu dodelili paket z malico in rutko v barvah papeževe zastave. Resni in zaskrbljeni obrazi redarjev niso mogli niti za trenutek ukrasti nasmeha vstopajočih, ki nas je bilo kaj kmalu polno prizorišče. Petje, povezovanje radia Ognjišče ter razna pričevanja in bogata izkustva mladih iz vse Slovenije so nam popestrili urice pred prihodom. Napetost je naraščala...

Iznenada smo zaslišali ropot helikopterjev in vse oči so bile takoj uprte v nebo. Nastopila je tišina nestrpnega pričakovanja. Veseli vzkliki prvih, ki so opazili avtomobil, s katerim se je sveti oče pripeljal, so se razširili na celotno množico in vsi smo zvedavo pogledovali

proti vhodu. Čez nekaj trenutkov je na prizorišče pripeljal beli papamobil, v njem pa prisrčen mož, ki je s stegnjeno roko pozdravljaj svoje prijatelje. Morje belo-rumenih rutk je navdušeno odzdravljalo in srečni trenutek je izvalil marsikatero solzo, ki je polzela po licu prisotnega v tej množici. Ko je sveti oče stopil na oder, je skupaj s škofom Metodom najprej pokleknil pred podobo svetogorske Marije. Množica več kot petdeset tisoč ljudi je iz spoštovanja in v zbranosti za nekaj minut potihnila. Papež je nato stopil k sedežu in sledil je pozdrav škofa msgr. Metoda Piriha v imenu koprške škofije ter fanta in dekleta iz ljubljanske in mariborske škofije. Himno postojnskega srečanja - Našo barko - so zapeli Čuki, besedilo pa je skupina mladih uprizorila s koreografijo. Peli niso le pevci na odru, temveč se je harmonija zvokov razlivala tudi med ljudstvom in sčasoma spletla vezi prijateljske povezanosti. Po uvodu svetega očeta v opravilo božje besede nam je predstavnica italijanske manjšine prebrala berilo v italijanščini. To je bila čudovita gesta, ki ni pomenila le priznanja manjšine v Sloveniji, ampak je bila tudi znamenje povezanosti verne mladine po vsem svetu. V Postojno so tako prišli tudi mladi s Hrvaške, Avstrije, Italije in manjše skupine tudi od drugod. Evangeliju o izkustvu nevernega apostola Tomaža so sledila tri vprašanja, ki najbolj tarejo nas mlade. Sveti oče nam je nato s tehtno in modro besedo spregovoril o poslušanjem evangeliju in nam postavil apostola Tomaža za zgled iskrenega iskalca, ki se ne sramuje odkrito izraziti svojega dvoma in je vedno odprt za resnico. V odgovorih na zastavljena vprašanja nas je opogumil v strahu pred težavami sedanosti in nam vlil upanja za prihodnost. Govoril nam je o naši odgovornosti za cerkveno skupnost in za družbo, kateri pripadamo. Potrdil je pot našega poslanstva v vsakdanjem življenju, v odnosih s sorodniki, sošolci in sodelavci, s prijatelji v prostem času in pri športu, v socialnih dejavnostih. Besedam vzpodbude in optimizma pa je dodal še iskren stavek: **“Papež ‘ma vas rad.”** Val navdušenja in hvaležnosti je preplaval presrečno množico zbranih. Nastopil je trenutek, ko nas je sveti oče potrdil na tisočletni poti vere in tako uresničil geslo svojega obiska: Oče, potrdi nas v veri. Skavtom Slovenije je izročil še baklo, prižgano ob velikonočni sveči in temu so sledile prošnje v različnih jezikih. Tisoč let je že minilo... je zadonela pesem iz ust in src zbranih in vsi smo pričakovali še trenutka, ki nas je na poseben način zbral v to skupnost v Postojni - voščilo svetemu očetu ob rojstnem dnevu.

Odločitev papeža, da bo praznoval svoj 76. rojstni dan v naši sredi, je bila čast in veliko presenečenje naši deželi. Sam sveti oče je že takoj ob prihodu v Postojno izrazil svoje veselje, da lahko prav z mladimi praznuje osebni praznik. “Rojstni dan in dan krsta nas spominjata na dar življenja...”, je sam povedal. Ob tej priložnosti je prejel tudi simbolične darove, sad zemlje in dela človeških rok: sol, olje, gnjat, vino, sir, češnje, jabolka, čipke, mladi iz Vipavske doline pa smo mu podarili pšenico v rasti kot simbol nas mladih, ki rastemo v duhovnem življenju. Dobrota in ljubezen, ki sta sijali z obraza tega prisrčnega moža, sta marsikoga premamili in kot zadnji dar je sveti oče prejel še kito šmarničnega cvetja, ki so mu jo prinesli otroci. Sveti oče svojega zadovoljstva ni prikrival. Skupaj z nami je zapel v poljščini Oto jest dzien, ktorí dat nam pan...(Danes je dan, ki ga dal je Gospod) in se kljub uradnemu zaključku kar ni mogel posloviti od nas. To je bil res dan, ki ni bil prežarjen le s toplim soncem, ki je pordečil naše vesele obraze, temveč je prežaril tudi našo notranjost.

To ni bila samo pesem, sporočilo in molitev, bila je ena sama ljubezen - za “odprto morje tretjega tisočletja”.

Petra Bajec

ISKRICE

– Življenje nam je dano samo enkrat, da naredimo iz njega najboljše v skladu s svojimi možnostmi; obnašati se moramo, kakor da bi bilo vse pomembno, drugače postane vse samo fraza. (N. Cato)

– Življenjska naloga ni v tem, da stojiš na strani večine, temveč v tem, da živiš v skladu z notranjimi zakoni, ki jih poznaš. (M. Avrelij)

– Zmožnost, da lahko danes drugače misli kot včeraj, je tisto, po čemer se pametni ločuje od

neumnega. (J. Steinbeck)

– Skrivnost življenja ni samo v tem, da živimo, temveč tudi v tem, da vemo, zakaj živimo. (F. M. Dostojevski)

– Nikoli ne bodi zadovoljen s tistim, kar si, če želiš postati tisto, kar nisi; kajti tam, kjer si postal zadovoljen, boš tudi ostal. (F. Qaurles)

– Narava nam je dala po dve očesi in dve ušesi in samo en jezik, da bi lahko več opazovali in poslušali ter manj govorili. Saj nikoli ne moremo povedati toliko modrega, kolikor lahko zamolčimo neumnega. (Konfucij)

– Človek, ki ni zmožen spremeniti mnenja, spominja na postano mlako, v kateri se množi plesen duha. (W. Blake)

ČAS

Čas hiti in se nikoli ne ustavi,
ne moreš ga uloviti,
niti takrat, ko pospešiš svoj korak.

Čas je kakor kazalec,
ki tiktaka na uri.
Ne moreš bežati pred njim,
ker te bo kmalu spet spremljal.

Bodi zadovoljen, da imaš čas,
da lahko zares in za šalo,
drviš in bežiš pred njim,
čeprav veš, da ti to ne bo uspelo.

Alenka Rehar

IN MEMORIAM MSGR. DR. ANTON POŽAR

V lepem, sončnem majskem popoldnevu smo se dne 24. maja 1996 v Šempetru na Krasu (Pivka) poslovili od pok. prof. dr. Antona Požarja. V veličastnem pogrebu ga je koprski škof msgr. Metod Pirih v spremstvu okoli 90 duhovnikov pospremil na domače pokopališče, kjer v družinski grobnici čaka na vstajenje.

Mnogostranska dejavnost je ob pogrebu sprožila izraze hvaležnosti v besedi in petju: od njega so se poslovili predstavniki domače župnije, župnije Trnje in ravnatelj Škofijske gimnazije v Vipavi. V slovo so mu zapeli domači mešani cerkveni zbor, mešani cerkveni zbor iz Vipave, zbor Škofijske gimnazije Vipave in duhovniški zbor nekdanjih semeniških gojencev. Škof Metod Pirih je pokojniku dal priznanje s tem, da je opozoril na papeževe besede v ljubljanski stolnici, da se namreč pastirji slovenske Cerkve niso umaknili, ampak so stopili naprej, oznanjali evangelij življenja ter branili dostojanstvo in neodtujljive pravice vsakega človeka. To so s še toliko večjim pogumom pokazali v nedavnih letih med fašizmom, nacizmom in komunizmom. Tudi ne gre zanikati delovanja mnogih duhovnikov, ne samo na verskem in dobrodelnem področju, ampak tudi na področju kulture, šolstva in znanosti.

Franc Kralj

Bralci VG gospoda Požarja poznamo po predstavitvi g. Virgila Ščeka, sam pa se nam je predstavil v intervjuju, ki smo ga objavili, ko je praznoval 60-letnico mašništva.

ŽLAHTNE GOSPE IN GOSPODJE TRŽANI IN OKOLIČANI!

V Trgu je v preteklosti živel kar precej žlahtnih gospa in gospodov, toda le malokdo ve, da živimo še danes, da smo tako rekoč vsi žlahtni.

Vse skupaj se je začelo z zgodbo, ki sem jo v mladosti večkrat slišal in jo bom za začetek povedal tudi vam.

Zgodilo se je tam v davnih časih. Takrat je bilo na našem območju Sveto rimsko nemško cesarstvo. Nekega dne okrog leta 1000 je jездil cesar iz Rima na svoj dvor skozi Vipavo. Verjetno so se zbrali vsi Vipavci in gotovo so cesarju napravili tudi kakšnem govor. Skratka, cesar je tedaj opazil našega pra, pra ... deda in ker se je nagibalo k

V tem pa gre naš prednik na potrebo in na gnoju opazi velik kup svežega dreka in zraven zlato runo. Pobere jo, malo obriše ob hlače in jo odnese k cesarju, rekoč: "Vaša visokost, to ste pri nas pozabili." Cesar ukaže: "Sedaj pa poklekni na koleno", vzame meč in ga položi našemu predniku na glavo, rekoč: "Od zdaj naprej niste več PREMARN ampak PREMARN von PREMIERSTEIN!"

To se je potem večkrat skoraj pozabilo, večkrat pa se je tudi vrnilo v družinski spomin. PREMIERROD je tudi dvakrat dobil grb: enkrat PREMIERU in enkrat von PREMIERSTEIN, ki pa sta si neverjetno podobna. Po obliki kaže, da je grb PREMIERU mnogo starejši. Grb von PREMIERSTEIN datira v 18. stoletje. Original hrani DENIS PRIMOŽIČ iz Idrije, ki je von PREMIERSTEIN po ženski liniji.

Sedaj pa bi razložil še to, zakaj smo si verjetno vsi v žlahti.

Če postavimo robne pogoje, da je vsak v rodu imel po dva otroka do petindvajsetega leta in sicer fanta in dekle, ter da se niso poročali v žlahti, potem lahko ponazorimo vsak ROD takole: $1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, \dots = 2^n = 2^{40} = 1.1 \cdot 10^{12} = 1.100.000.000.000$ članov

Če vzamemo, da je od nastanka rodu minilo 1000 let, si je pod gornjimi pogoji sledilo 40 generacij.

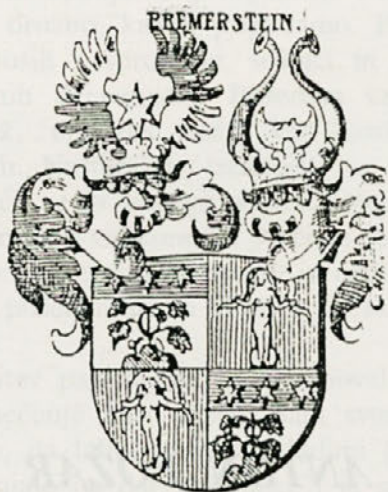
Ker pa menim, da je mnogo članov rodu pomrlo v vojnah ali so jih pobrale bolezni ali so se poročali v rodu itd., bi nekako ocenil, da je realna številka rodu čez 20.000.000 članov.

Teoretično bi imeli samo enega po moški liniji, vsi ostali člani bi bili po ženski liniji. Torej smo si po ženski liniji vsi v žlahti, kajti v Vipavi se je to začelo in ker nas je po moški liniji precej več kot eden, nas mora biti tudi po ženskih linijah ogromno. Mnogo se nas je tudi razselilo po svetu, toda v Trgu in okolici je koncentracija teh genov gotovo največja.

Zato, žlahtne gospe in gospodje Tržani, želim Vam še veliko prosperitete in mnogo uspehov na vseh področjih.

Bog blagoslovi Vipavo!

Pavel Premrl

LAVRIČEVA KNJIŽARNA
AJDOVSCINA

večer, je sklenil, da bo prespal pri njem in je rekel: "Jaz tega človeka poznam, on je naš dvorni dobavitelj vina in želim prespati pri njem." Svoje grofe, kneze, viteze in vojsko je poslal spat h grofu, sam pa se je napatil z našim prednikom v manjšo trdnjavo, kjer je le-ta prebival.

Tam so cesarja bogato postregli: stregla je stara mati, ker je bila v tem najbolj izkušena, nihče pa ne ve, o čem so se pogovarjali. Proti jutru so odšli vsi spat. Zjutraj pa prime cesarja na potrebo in oddide na gnoj, kjer so takrat opravljali to reč. Bilo je čudovito jutro, ptiči so prepevali in sonce je osvetlilo griče. Cesar se je vrnil v kamro in še nekoliko spsal.

Okrog osmih, devetih pa se je pred trdnjavo pričelo zbirati plemstvo in vojska. Cesar se pojavi na vhodu v trdnjavo in vsi opazijo, da je brez verižice z medaljonom, ki je bila simbol njegovega cesarstva.

Pleve in drobtine

Obisk sv. očeta bomo Vipavci še dolgo premlevali in komentirali. Eni so ga dobro videli in slišali (po televiziji), drugi dobro slišali in slabo videli (v Postojni), a za vse je to bil nepozaben dogodek.

Kaj pa "krajevna kronika"?

Prav skrivnostno in skoraj nevidno je bil razgrnjen načrt prometne ureditve Glavnega trga. Majhno obvestilce, ki ga bolj "čorav" človek brez očal ni mogel prebrati na oknu krajevne skupnosti (z obvestili o streljanju vred) nas je usmerjalo na okna zadružnega doma. Načrt je bil precej nerazumljiv in ne vem, če se je kdo pritožil ali dal svoje pripombe.

Kaj pa križišče pred mlekarno in gasilskim domom? Ali se res ne bi dalo urediti kakega pametnega prehoda za pešce in "žurnike"? Ne tiste, ki žurirajo, ampak tiste, ki hodijo s "kariolami" in "koretami" po žuro! Saj je to križišče tako nevarno tudi za šolarje, za "naselce" in Gradiščane in je potrebno pametne prometne ureditve. Osebnost nimam nobenega pametnega predloga, morda ga imate vi?

Desetminutni prometni protest je zalegel in sedaj imamo lep nov most. Tudi "vista" je letos minila brez večjih pretresov... pa tudi številne poroke in "kolone" so šle mimo brez tatvin rož in podobnih "fint".

Kar zadeva osmrtnice - prav bi bilo, da bi ena stran "kolone" pri pošti in krajevni skupnosti bila rezervirana le zanje, ostala obvestila pa bi pribili na drugo stran. Prav pa bi bilo, da bi v obvestila o smrti na kak način vključili tudi Gradiščane, saj se gradiški zvon do Vipave ne sliši, in končno, tudi če nismo v isti krajevni skupnosti, smo tesno povezani z njimi...

Zakaj vam ne bi povedala še eno ajdovsko plevo? Neki dan sem občudovala lepo novo fontano, ki jo je Primorje podarilo mestu Ajdovščina. Okrog fontane je polkrog lepih lesenih klopi in ko fontana škropi in burja piha, veter nese vodo prav na eno od klopi! Tja že ne bomo hodili sedet! (Raje jo prenesimo na našo avtobusno postajo!)

VREMENSKO POROČILO

	VIPAVA	NANOS
16.-31. MAREC	3,6 l/m ² padavin (suša)	4,5 l/m ² vode iz 37 cm snega, min. temp. -4°C, maks. +8,2°C
APRIL	121,6 l/m ² dežja, 12 deževnih dni, 3x slana, 2x rosa. Skoraj vse padavine (96 l) so padale 2. in 3. aprila.	146,3 l/m ² dežja, min. temp. -3,5°C, maks. +18,8°C
MAJ	225,5 l/m ² dežja (razlika z Nanosom!), 18 deževnih dni, 1x toča, 9 neviht, 9x rosa.	10,3 l/m ² dežja, nevihte, min. temp. 4°C, maks. +20°C
1.-15. JUNI	151,5 l/m ² dežja, 10 deževnih dni (vse v drugi polovici meseca), 7 neviht, 1x rosa. Druga polovica junija (od 20. naprej) razmeroma hladna.	143,3 l/m ² dežja, mnogo neviht brez dežja, min. temp. 4,5°C, maks. +28°C

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 15.3.1995 DO 25.6.1996:

Julka Poniž - Durn	Francija	100 FF =	2.600 SIT
Jerko Hrovatin	Šempeter		1.000 SIT
Nevenka Lavrenčič	Bevkova 13		1.000 SIT
Zofija Marc	Kosovelova 1		1.000 SIT
Ivanka Meze	c. 18. aprila 7		1.000 SIT
Neimenovana	Gradišče		2.000 SIT
Osnovna šola	Col		5.000 SIT
Dora Polanc	Udine		2.500 SIT
Marta Rodman	Zemono 19		1.000 SIT
Justa Sever	Vinarska c. 1		1.000 SIT
Marjan Sever	Vinarska c. 1		1.000 SIT
Martin Silvester	Ljubljana		1.000 SIT
Nevenka Sterlekar	Ljubljana		2.000 SIT
družina Štekar	Na Produ 9		1.500 SIT
Boris Tomažič	Gradnikove br. 21		2.000 SIT
skupaj:			<hr/> 25.600,00 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
JUNIJ 1996
620 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vera Poniž, Nada Kostanjevic, Cijan Štoka, Peter Vrčon, Franc Cerovšek, Ivan Rehar, Mirjam Graovac, Martina Naglost, Petra Bajec, Leon Kodre in Marija Ceket - lektorica.

Sodelovali so še: Nives Vidic, Martin Silvester, Jurij Rosa, Anton Cizara, Zofija Marc, Božidar Premrl, Aleksandra Poniž, Boža Madič, Zdenka Fučka, Helena Popovič, Judita Podgornik, Danilo Pudgar, Franc Kralj, Pavel Premrl.

Naslovna stran: Branko Tomažič

Tisk: Papirna galanterija SEDMAK, Ajdovščina

Po mnenju Urada za informiranje št. 4/3-12-669/94-23/154 z dne 23.5.1994 spada publikacija VG med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tar. št. 3, po kateri se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5%. (Ur.l. RS št. 4/92)

V S E B I N A:

Pred petimi leti	stran 2
<i>Iz naše preteklosti</i>	
Valvasor v Vipavi	stran 3
Vipavska občina in njeni predsedniki	stran 6
Nastanek slovenske državne himne	stran 10
Radoslav Silvester v slovenskih čitankah.....	stran 12
Utrinki iz šport. in glasb. življenja v Vipavi v času ital. okup. ...	stran 13
O nabornikih v času Italije	stran 15
Vipavski portali	stran 15
<i>Predstavljamo vam</i>	
Ivan Poniž - upokojeni vipavski zidar	stran 24
<i>Iz naše občine</i>	stran 26
<i>Iz CUIO</i>	
Nova elektromotorna vozička	stran 28
Mesec maj v CUIO	stran 29
Povezovanje z okoljem	stran 30
<i>Kulturna in športna dejavnost</i>	
Kvintet Sumus	stran 31
Prvi celovečerni nastop vipavske folklorne skupine	stran 32
Teki za šolsko mladino v letu 1996	stran 32
<i>Za dom in družino</i>	
Vipavske "Bogomile"	stran 33
Vera in luč in Sožitje	stran 35
"Korajža velja"	stran 36
In memoriam msgr. dr. Anton Požar	stran 37
Žlahtne gospe in gospodje tržani in okoličani	stran 39
Pleve in drobtine	stran 40
Vremensko poročilo	stran 40

POPRAVEK

V 36. številki VG je na strani 12 nastala pomota pri napisu pod sliko, kjer piše, da je Potrata Alojz. Pravilno pa je bersaljer **Ivan Štekar s Slapa**.

Na strani 14 je nastala napaka: "Nekaj teh mostov so ob vojnem napadu Italijani spustili v zrak." **Italijani črtati**, ker so jih spustili v zrak napadeni Jugoslovani.

Na strani 15 v takoimenovani provinzo di Lubiana, pravilno je **provincia di Lubiana**.

